

KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJA

A-56

**ARTILERIJOS IR AVIACIJOS
BENDRADARBIAVIMO
STATUTAS**

KARIUOMENĖS ŠTABAS, SP. ir ŠVIET. SK.

Kaunas 1937

KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJA

1 / 0 0 2 7

A-56

20. VII. 1940

**ARTILERIJOS IR AVIACIJOS
BENDRADARBIAVIMO
STATUTAS**

KARIUOMENĖS ŠTABAS, SP. ir ŠVIET. SK.

Kaunas 1937

358.1

Ar 178

LKA biblioteka

099 00082454 9

LD-15.111

Išspausdinta 3.000 egz.

„Spindulio“ B-vės spaustuvė Kaune

KARIUOMENĖS VADAS

Nr. 17

Kaunas, 1937. IV. 30.

ĮSAKYMAS

Artilerijos ir aviacijos bendradarbiavimo statutą tvirtinu ir įsakau artilerijai ir aviacijai juo vadovautis.

Artilerijos šaudymo su lėktuvu laikinoji instrukcija (A-10) nustoja galiojus.

Kilusias pastabas siųsti artilerijos inspektoriumi.

Gen. št. pulkininkas **St. Raštikis**

I SKYRIUS

BENDRYBĖS

1. Su aviacijos pagalba galima praplėsti artilerijos šaudymo galimumus ir pasiekti didesnę artilerijos ugnies tikslumą.

Todėl aviacijos veiksmai artilerijos naudai yra būtini ir jos uždaviniai veikti kartu su artilerija yra lygiai svarbūs, kaip ir kiti jos vykdomieji pagrindiniai uždaviniai.

2. Lėktuvų panaudojimas artilerijai turi ypatingą reikšmę kovojant su priešo artilerija ir šaudant tolimus taikinius.

Aviacijos žvalgyba papildo reikalingas artilerijai žinias, kurių jai negali duoti žemės sekimas. Jos veiksmai ypač svarbūs, kai priešas yra dengtoje vietovėje.

Sekant iš lėktuvo galima:

- a) matyti vietovę plano pavidalu ir tuo sumažinti priešo maskavimosi vertę;
- b) sekti tolimus taikinius;
- c) surasti ir žvalgyti taikinius nematomuose nuo žemės plotuose;
- d) nurodyti taikinius ir sužinoti šaudymo išdavas dažnai net tiksliau kaip sekant nuo žemės.

3. Veikiantieji artilerijos naudai lėktuvai vykdo šiuos uždavinius:

- a) žvalgo taikinius,
- b) seka įsišaudymą,
- c) tikrina šaudymą,
- d) seka kaunamąjį šaudymą,
- e) tikrina savos artilerijos ugniaviečių maskavimą.

Artilerijos įsišaudymas bus sekamas tik svarbesniais atsitikimais, nes čia reikia daug laiko ir priemonių.

Pagrindinis ir dažniausiai duodamas artilerijos lėktuvams uždavinys — šaudymo tikrinimas.

4. Aviacijos panaudojimas artilerijos reikalams bus labai apribotas, nes priskirtas prie kariuomenės junginio (divizijos) artimosios žvalgybos aviacijos dalinys turės vykdyti įvairius uždavinius. Jam teks atlikti foto žvalgybą ir akinę žvalgybą, veikti įvairių ginklų rūšių naudai, sekti kautynių lauką ir t.t.

Be to, dėl priešo veikimo, lakūnų nuovargio, negalėjimo pasiimti daug degamosios medžiagos lėktuvai galės skraidyti tik trumpus laikotarpius.

Todėl skiriamus artilerijai lėktuvus ir jų lakūnų darbą reikia išnaudoti kuo geriausiai.

5. Sėkmingam skridimų laiko ir lakūnų darbo išnaudojimui reikia:

- a) kad kiekvienas lėktuvams skiriamas uždavinys būtų iš anksto išnagrinėtas ir jo vykdymas rūpestingai parengtas;

- b) kad uždavinio vykdytojai (baterijų vada, lakūnai, ryšių aikštelių viršininkai ir kiti pareigūnai) būtų vienodai apmokyti, dirbtų vienodu metodu, gerai žinotų uždavinio vykdymo tvarką, savo pareigas, būtų įgudę į savo darbą ir todėl sugebėtų veikti be atskiro susitarimo, nes tokiems susitarimams reikia sugaišti daug laiko ir kautynių metu jie dažnai nebus galimi;
- c) kad ryšiai tarp lėktuvo ir ryšių aikštelės būtų tikri ir paprasti, kad ryšių aikštelėje būtų dirbama greitai ir be klaidų, kad ryšys tarp ryšių aikštelės ir baterijų būtų užtikrintas;
- d) kad baterijos būtų gerai parengtos šaudyti ir pats šaudymas būtų greitas ir tikslus;
- e) kad lakūnas sugebėtų vienu metu sekti kelių baterijų iššaudymą į vieną arba kelis taikinius;
- f) kad vieną veiksmų rajoną aptarnautų kiek galint tie patys lakūnai ir tuo būdu geriau su tuo rajonu susipažintų.

6. Skiriant lėktuvams uždavinius, reikia atsižvelgti:

- a) į lakūnų (oro žvalgo ir piloto) asmens ypatybes, jų dvasinį būvį, nuovargį nuo ankstybesnių skridimų; reikia atsiminti, kad kiekvienas uždavinys kautynių rajone juos labai vargina; jei per vieną dieną tiems patiems lakūnams tenka skristi kautynių lauke keletą kartų, tai

duodami jiems uždaviniai turi būti trumpi;

- b) į tai, kiek laiko lėktuvas gali išbūti ore, atsižiūrint į lėktuvo bei jo motoro būvį ir į metų bei paros laiką;
- c) į priešo orinių jėgų ir jo priešlėktuvinės apsaugos priemonių galimumus;
- d) į sekimo sąlygas (tirštas rūkas, lietus, sniegas, žemi debesys ir t.t.).

7. Artilerijos naudai veikti lėktuvus skiria tas viršininkas, kurio valdžioje jie yra.

Dažniausiai tai bus divizijos (junginio) vadas. Artilerijai galima skirti apie pusę viršininko valdžioje esančių žvalgomųjų lėktuvų.

Paskirtieji lėktuvai artilerijos vado priklauso tik taktiniu atžvilgiu.

8. Sekti iš lėktuvų pavedama aviacijos oro žvalgams arba tam reikalui parengtiems artilerininkams.

Be to, kiekvienas artilerijos dalinio (grupės, baterijos) vadas turi būti pasirengęs, prireikus, pats iš lėktuvo išžvalgyti taikinius.

9. Artilerija ir aviacija joms skiriamus bendrus uždavinius tada galės sėkmingai įvykdyti, kai tarp šių abiejų ginklų rūšių bus tarpusavio pasitikėjimas ir glaudus bendradarbiavimas.

Geresniam tarpusavio veiksmų darnumui pasiekti būtina reiškia ir artilerininkams ir lakūnams gerai pažinti abiejų ginklų rūšių savybes.

Artilerijos pareigūnai turi gerai pažinti lakūnų darbą ir žinoti, kokius sunkumus jiems tame darbe tenka nugalėti.

Aviacijos pareigūnai, ypač oro žvalgai, turi žinoti artilerijos šaudymo techniką bei būdus.

Naudingas aviacijos ir artilerijos bendradarbiavimas galimas tik tada, kai tarp šių abiejų ginklų rūšių yra glaudūs ryšiai.

II SKYRIUS

PARENGIAMIEJI VEIKSMAI

I skirsnis

Parengiamieji veiksmai artilerijoje

10. Artilerija, rengdamasi šaudymams, turi tuo pat metu pasirengti veikti ir su aviacija. Pastarieji artilerijos pasirengimai turi būti baigti iki to laiko, kai lėktuvas turės susirišti su ryšių aikštele.

Numatant kautynes, lėktuvai artilerijai paskiriami iš anksto. Dažniausiai paskyrimas įvyks tada, kai bendroji aviacijos žvalgyba suteiks pirmąsias žinias apie būsimus artilerijos šaudymų objektus arba kada iš kitų žinių rinkimo organų pranešimų bus galima spręsti apie susitikimo su priešu galimumus.

Kai lėktuvai pereina artilerijos viršininko valdžion, artilerijoje atliekami parengiamieji veiksmai, kaip žemiau nurodyta.

a) Artilerijos pulko (rinktinės) ribose

11. Pulko (rinktinės) vadas parengia reikalingus aviacijai duomenis, kuriuos jis surenka iš kitų žvalgybos organų.

Susitaria su aviacijos dalinio vadu (pats ar per ryšių karininką lakūną) dėl lėktuvų panaudojimo ir duoda tam daliniui įsakymą, kuriame nurodo:

- a) bendrą pulko (rinktinės) uždavinį ir uždavinius grupėms;
- b) uždavinį aviacijos daliniui;
- c) laiką taikiniams žvalgyti, taikinių rūši, jų apytikrius plotus, savo pulko artilerijos tolnašumo ribą;
- d) apytikrę grupių šaudymo pradžią;
- e) ryšių aikštelių (pulko ir grupių) plotus, juose budėjimo pradžią pagal bendrąją (divizijai, junginiui) ryšių įsakymą, ryšių aikštelių ir lėktuvų šaukinius, sutartinius ženklus, radijo bangų ilgius;
- f) būtinam reikalui esant, sutartinių ženklų ir pranešimų šifravimo būdus.

Šis įsakymas sudarys dalį bendrojo įsakymo pulkui (rinktinei), kurį gauna grupių vada.

b) Grupės ribose

12. Grupės vadas, gavęs artilerijos vado įsakymą, jei galima, susitaria su veikiančio jo grupės naudai lėktuvo žvalgu dėl taikinių žvalgymo, jų nurodymo, numatomų šaudymų, ir duoda jam uždavinį.

Paskirsto tarp baterijų taikinius, nustato baterijų šaudymo eilę (tvarką), jų apytikrę šaudymo pradžią.

Iš anksto skiria ryšių aikštelės viršininką (paprastai juo bus grupės ryšių karininkas),

ryšių aikštelės pareigūnus (ryšininkus, raituosius žvalgus).

Ryšių aikštelės viršininkui nurodo:

- a) ryšių aikštelės plotą, jos įrengimo laiką ir budėjimo pradžią;
- b) ryšių aikštelės ir prie grupės priskirto lėktuvo šaukinius, radijo bangų ilgus, sutartinius ženklus;
- c) kaip ir su kuo turi būti įrengtas telefoninis ryšys iš ryšių aikštelės.

c) B a t e r i j o j e

13. Baterijos vadas, kai galima, susitaria su lakūnu dėl taikinių nurodymo ir šaudymo būdų.

Visus šaudymo duomenis parengia iš anksto. Esant reikalui, įsišaudo į padedamąjį taikinį (žyminį) ir patikrina vėduoklę.

Baterijos vadas ir vyresnysis karininkas parengia šaudymams žemėlapius, planšetes, braižomąjį popierių, atitinkamų mastelių brėžinius ir t. t.

Baterijos ugniavietėje parengiami tos pačios gamybos eilės sviediniai.

d) R y š i ų a i k š t e l ė j e

14. Ryšių aikštelė paprastai įrengiama tada, kai baterijos, kurioms ji skiriama, užima ugniavietes.

Grupės vado nurodytame plote ryšių aikštelei vietą parenka jos viršininkas.

15. Ryšių aikštelė paprastai renkama baterijų ugniaviečių plote.

Ryšiu aikštelė turi būti:

- a) paslėpta nuo priešo žemės sekėjų;
- b) lėktuvo lengvai surandama (arti kelių, kryžkelių ir kitų gerai matomų vietinių daiktų);
- c) joje tiesiamos marškos turi būti gerai matomos (aikštelės spalva neturi būti vienoda su marškų spalva, joje neturi būti medžių, trobesių ir kt. šešėlių).

Arti aikštelės neturi būti balų, kad būtų galima surasti lakūnų numestus pranešimus.

16. Aikštelė paprastai sujunginama telefonu su grupės ir baterijų vadų sekyklomis ir baterijų ugniavietėmis. Jei aikštelė yra toliau kaip $\frac{1}{2}$ kilometro nuo sekyklų, tai skiriami raitieji žvalgai lakūnų numestiems pranešimams vadui nunešti.

17. Ryšių aikštelės viršininkas atsako už žemės ryšių su lėktuvu veikimą. Todėl prieš pradėdant darbą jis turi juos gerai patikrinti. Ryšių aikštelės viršininkas pagal grupės vado patvirtintą ryšių skemą duoda nurodymų telefono ryšiams pravesti.

Jis patikrina ryšininkų pareigų mokėjimą, taip pat radijo, telefono, marškų, raketų kodų ir savos bei kaimyninių aikštelių šaukinių žinojimą. Duoda nurodymų ir parengia ryšininkus bei žvalgus, kad galėtų iš lėktuvo numestus pranešimus greitai pasiųsti atitinkamam vadui.

II skirsnis

Parengiamieji veiksmai aviacijoje

18. Bendrojo viršininko (divizijos, junginio) priklausęs aviacijos vadas iš anksto numato dalinį, kurį, gavęs įsakymą, paskirs veikti su artilerija.

Jis rūpinasi, kad šis dalinys turėtų labiau įgudusius bendriems su artilerija veiksams lakūnus, kad jame būtų tie patys lakūnai, kurie ankstybesnėse kautynėse dirbo artilerijos naudai.

Nors ir visi oro žvalgai turi mokėti veikti su artilerija, bet vis dėlto artilerijai reikia skirti labiau patyrusius oro žvalgus, geriau sugebančius šį darbą dirbti.

Paskirtiems veikti su artilerija oro žvalgams kitų uždavinių duoti galima tik būtinai to reikiant (divizijos vadui įsakius).

19. Aviacijos vadas informuoja visus jam priklausančius pareigūnus, kartu ir paskirtuosius artilerijai, apie bendrąsias aplinkybes, vadų sumanymus ir apie visas gaunamas žvalgybos žinias.

Jis tikrina, kad paskirtasis veikti su artilerija dalinys turėtų degamosios ir tepamosios medžiagos, kovos priemonių ir numato jų papildymą.

Jis organizuoja priekinių aerodromų įrengimą (parinkimą) ir numato jų kilnojimą.

20. Aviacijos dalinio vadas, gavęs įsakymą veikti su artilerija, susiriša su jos vadu (pulko, rinktinės, grupės).

Jis skiria vieną lakūną ryšiams su artilerijos vadu ir per bendrą divizijos (junginio) ryšių tinklą su juo susiriša. Jei gali, pats vyksta pas artilerijos vadą susitarti dėl uždavinių paskirstymo ir jų vykdymo.

Jis duoda artilerijos vadui pasiūlymą dėl lėktuvų panaudojimo, rūpindamasis lakūnų fizinių ir dvasinių jėgų bei aviacijos medžiaginių priemonių taupiu naudojimu ir jų taupymu sprendžiamiesiems momentams.

21. Aviacijos dalinio vadas skirsto jo valdžioje esantiems lakūnams uždavinius, veikimo rajonus ir derina jų veiksmus.

Supažindina lakūnus su daliniui duotu artilerijos vado įsakymu (11 str.).

22. Aviacijos dalinio vadas, jei galima, siunčia oro žvalgus, prieš pradėdant jiems darbą, pas grupių (baterijų) vadus, kad čia jie galėtų susipažinti su tų dalinių uždaviniais, gauti iš jų vadų reikalingų nurodymų, žinių, susitarti, su jais susipažinti.

Šių nurodymų reikia ypač laikytis, kai ryšiai tarp artilerijos ir aviacijos pasunkėję.

23. Aviacijos dalinio vadas tikrina dalinio pareigūnų pasirengimą darbui, pasirūpina lėktuvų apsauga nuo orinio priešo ir jo priešlėktuvinės artilerijos.

24. Oro žvalgas, gavęs iš aviacijos dalinio vado reikalingus duomenis ir nurodymus, drauge su lakūnu (pilotu):

- a) susipažįsta su uždaviniu to vieneto, kurio naudai veikia artilerija, ir smulkiai

su artilerijai duotu uždaviniu (grupės, baterijų);

b) susipažįsta savo veikimo bare su savos kariuomenės išdėstymu ir uždaviniais, priekinių dalinių padėtimi (žemėlapyje ką nors žymėti apie savo kariuomenę draudžiama);

c) išnagrinėja žemėlapyje prieš padėtį.

25. Kai galima, oro žvalgas aplanko artilerijos sekyklas, susipažįsta su jų akiračiu, padeda artilerijos vadams sulyginti foto nuotraukas (jei jos jau gautos) su vietove, turint tikslą rasti padedamųjų taškų arti nematomų taikinių.

Susipažįsta su baterijų vadais, sužino baterijų darbo ypatumus ir pabūklų savumus.

26. Oro žvalgas parengia žemėlapius (taip pat, kaip artilerijos vadų), skaidres numetamiems pranešimams.

Kartu su lakūnu iš anksto nustato skridimo maršrutą.

Sužino radijo bangų ilgį, lėktuvų ir artilerijos šaukinius (nuolatinį ir darbinį).

27. Lakūnas (pilotas) iš anksto parengia lėktuvą skristi. Oro žvalgas patikrina radijo ir kulkosvaidžių veikimą. Parengia foto aparatą, raketsvaidžius, reikalingas raketąs.

Surenka reikalingus pasiimti su savimi daiktus: žemėlapius, pranešimų ir užrašų medžiagą, celuloido ratą, peilį, pieštukus (paprastą ir spalvotą), trintuką, degtukus ir t.t.

III SKYRIUS

RYŠIAI

28. Ryšiai palaikomi:
iš lėktuvo su žeme,
nuo žemės su lėktuvu.

Lėktuvo ryšiai su žeme

29. Lėktuvo ryšių su žeme priemonės bus:

- 1) radijo telegrafas,
- 2) radijo telefonas,
- 3) raketos,
- 4) išmetamieji pranešimai,
- 5) žodiniai pranešimai lėktuvui nutūpus.

Radijo telegrafas

30. Radijo telegrafas yra pagrindinė priemonė lėktuvui su žeme susirišti.

Su artilerija dirbantis lėktuvas paprastai turi radijo siųstuva ir imtuvą (kai kuriais atsitikimais tik siųstuva).

Siųsti galima tam tikrose ribose įvairaus ilgio negestamomis ir moduliuotomis bangomis.

31. Bangų ilgius, toną (gestamoms ir negestamoms bangoms) ir šaukinius ryšių aikštelėms ir lėktuvams skiria artilerijos vadas.

Artilerijos lėktuvui skiriamos trys bangos:

- a) pagrindinė darbo banga,
- b) atsarginė darbo banga,
- c) šaukiamoji banga.

32. Dirbantiems su lėktuvais artilerijos daliniams (ryšių aikštelėms) ir lėktuvams duodami atskiri šaukiniai. Jie, kaip ir visi kiti šaukiniai, turi būti kiek galint dažniau keičiami.

Šaukiniai yra darbiniai ir nuolatiniai. Darbiniai šaukiniai sudaromi iš dviejų bet kurių raidžių (pav., AB, CX, DK ir t.t.), o nuolatiniai — iš vienos raidės ir vieno skaitmens.

33. Nuolatinis šaukinys ryšių aikštelėms sudaromas iš kilminės marškos (žr. 59 str.) pažymėjimo skaitmenų tokiu būdu: pirmutinis skaitmuo paverčiamas atitinkama abėcėlės (a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v, x, y, z) raide, kuri sudaro pirmąjį šaukinio narį, pav.:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
a	b	c	d	e	f	g	h	i

o antrąjį narį sudaro paskutinis kilminės marškos pažymėjimo skaitmuo. Tokiu būdu gaunamas nuolatinis šaukinys — vienos raidės ir vieno skaitmens. Pav., grupės (baterijos) ryšių aikštelės, kurios kilminės marškos pažymėjimas yra 47, (užtiesti juodi keturkampiai) nuolatinis šaukinys bus D7. Jei kilminė marška pažymėta trimis skaitmenimis, pav., 234, tai jos nuolatinis šaukinys bus B4. Jei kilmi-

nė marška turi tik vieną skaitmenį, pav., 4, tai nuolatinis šaukinys bus D4.

Nustatant nurodytu būdu ryšių aikštelių nuolatinis šaukinys, imama abėcėlės devynių raidžių eilė. Raidžių eilė gali prasidėti bet kuria abėcėlės raide. Pav., jei eilė prasidės raide m, tai pirmieji marškos pažymėjimo skaitmenys raidėmis bus verčiami taip:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
m	n	o	p	q	r	s	t	u

o jei raide s, tai:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
s	t	u	v	x	y	z	a	b ir t.t.

Taip nustatytus nuolatinis šaukinys žvalgas galės lengvai susidaryti visoms artilerijos ryšių aikštelėms. Jam tik teks atsiminti pirmutinę eilės raidę.

Nuolatinis šaukinys yra pastovus, kol kilmė marška nesikeičia.

Nuolatinis šaukinys gali būti vartojamas tik ypatingais atsitikimais. Dažnas jo vartojimas gali duoti priešui svarbių žinių.

Lėktuvams nustatomi tik darbiniai šaukiniai ir šifruoti parašai.

34. Šaukiniai pasako pranešimus priimančiam abonentui, kad jis priima tikrai jam skirtus pranešimus ir kas juos siunčia.

Susirišimo signalas sudaromas iš dviejų šaukiamosios stoties darbinių šaukinių ir dviejų savo šaukinių. Pav., MN MN iš KG KG (MN — ryšių aikštelės darbinis šaukinys, KG — lėktuvo darbinis šaukinys).

Prieš kiekvieną perduodamą teksta duodamas du kartus priimančios stoties šaukinys. Šaukinio neduodama tik prieš signalą SN (supratau), kada juo pakvituojamas ryšių aikštelės rodomas ženklas 91 (supratau).

Taikinius nurodžius arba kitokius žvalgybos duomenis pranešus, po pranešimo duodamas savas šaukinys.

Svarbius pranešimus siuntėjas pabaigia savo šifruotu parašu (Av. statuto nurodymais).

Jei kelios radijo stotys dirba artimomis bangomis nedideliame plote ir yra pavojaus sumaišyti pranešimus, tai savas šaukinys duodamas ir po pranešimų apie sviedinių nukrypimus.

35. Tokiu pat būdu, kaip nurodyta 34 str., vartojamas ir nuolatinis šaukinys, jei dėl kurių nors priežasčių darbinio šaukinio vartoti negalima.

36. Gavęs bangų ilgius, žvalgas, dar žemėje būdamas, nustato joms radijo aparatą pagal atitinkamus pažymėjimus ir patikrina aparato veikimą. Pakilęs į orą susiriša su aerodromine radijo stotimi pagrindine darbo banga. Jei jo stotis gerai veikia, aerodrominė stotis duoda jam signalą 91 (supratau). Žvalgas išjungia stotį ir skrenda į jam skirtą vietą (frontą). Anteną gali suvynioti arba palikti nesuvyniotą, žiūrint reikalo. Išskristi turi su tokiu išskaičiavimu, kad skirtu laiku būtų ryšių aikštelės rajone. Atskridęs į jam skirtą siuntimo rajoną, pagrindine darbo banga stengiasi susirišti su ryšių aikštele. Tam reikalui siunčia norimos

išsaukti ryšių aikštelės susirišimo signalą, kol suranda ryšių aikštelę ir pamato joje ženklą 91 (supratau). Pamatęs ryšių aikštėje ženklą 91 ir įsitikinęs, kad tai tikrai yra jo ieškomoji ryšių aikštelė, siunčia SN SN SN (supratau). Šį signalą išgirdusi, ryšių aikštelė nuima 91. Žvalgas skrenda vykdyti uždavinio (taikinių ieškoti ir t.t.). Nuskrisdamas nuo ryšių aikštelės, kiek tik turi laiko, siunčia susirišimo signalą, kad ryšių aikštelė geriau galėtų priderinti savo imtuvą.

37. Jei atskridęs į skirtą jam ryšių aikštelės rajoną ir suradęs jos kilminę maršką pastebi, kad ryšių aikštelė nieko nerodo, tai sukiojasi nustatytame tai ryšių aikštei siuntimo rajone ir tam tikrą laiką siunčia šaukiamąjį signalą. Jei per tą laiką ryšių aikštelė neatsiliepia, tai pereina į atsarginę darbo bangą ir vėl tokiu pat būdu ją šaukia.

Jei ir šiuo atsitikimu ryšių aikštelė tyli, tai įjungia šaukiamąją bangą ir stengiasi susirišti su pulko arba kita iš anksto nurodyta aikštele, kuri klausosi šaukiamąją banga.

Pakeitęs bangą, žvalgas savo siųstuvą turi paleisti veikti su didžiausia energija.

Jei žvalgui pavyksta susirišti su aikštele atsargine darbo banga arba šaukiamąją banga, tai jis tąją banga ir dirba, jei negauna iš aikštelės kitokių nurodymų (žr. 71 str.).

Šaukiamoji banga darbui gali būti vartojama tik ypatingais atsitikimais, kai darbo bangomis visai negalima dirbti.

38. Iš vienos bangos pereina į kitą, jei šaukimo arba darbo metu pastebi kuri nors ženklą bangai keisti (11, 73 arba 74; žr. 71 str.). Pakeitęs bangą ir suderinęs siųstuvą, duoda šaukiamąjį signalą, kol gauna iš ryšių aikštelės 91 (supratau).

Gavęs signalą 91, atsako SN SN SN (supratau) ir vykdo uždavinį.

39. Jei žvalgui jokių aukščiau sakytu būdu nepavyksta susirišti su skirtąja ar kita ryšių aikštele, tai jis, atsižvelgdamas į aplinkybes, naudoja kitas ryšių priemones (raketas, išmetamuosius pranešimus ir t.t.) arba grįžta į aerodromą.

40. Siunčiant pranešimus apie taikinius arba kitokius žvalgybos duomenis, duodamas du kartus ryšių aikštelės šaukinys, pranešimo tekstas, skiriamasis ženklas, pakartojamas tekstas ir gale pridedamas savas šaukinys.

Nešifruotos radijogramos, sutrumpinimai, signalai (kodo ar šiaip kurie) ir skaitmenų grupės, reiškiančios žodį, sakinį ar tam tikrą skaičių, atskiriamos sutrumpintu tašku . . . .
(ii).

Pav.: KG KG PRI ii BTR ii 846367 ii YPS
= PRS ii BTR ii 846357 ii YPS NL.

(KG — ryšių aikštelės šaukinys, toliau — prieš baterija, kurios koordinatės yra 846367, esu pasiruošęs sekti šaudymą. NL — savas šaukinys).

Jei pranešimas turi šifruotą parašą, tai tas parašas dedamas po savo šaukinio.

41. Pranešant sviedinių nuo taikinio nukrypimus, duodamas ryšių aikštelės šaukinys du kartus, nukrypimai, skiriamasis ženklas ir vėl nukrypimai.

Pav.: KG KG SIA ii 303 ii RYT ii 055 = SIA ii 303 ii RYT ii 055.

(KG — ryšių aikštelės šaukinys, toliau — vidurinis sprogimų taškas į šiaurę 300, į rytus 50 m).

Artilerijos ugniai iššaukti signalas duodamas tokiu būdu: ryšių aikštelės šaukinys du kartus, raidė U tris kartus, skiriamasis ženklas, raidė U tris kartus.

Pav., KG KG UUU = UUU.

(KG — ryšių aikštelės šaukinys, ugnis).

Po kiekvieno iš ryšių aikštelės duodamo ženkle pranešama „supratau“ (jei ženkle prasmė suprantama)¹⁾. Pav., KG KG SN SN SN.

„Supratau“ nepranešama po ženklų „baterija parengta“ ir „baterija šovė“. Po ženkle 91 „supratau“ pranešamas be šaukinio. Pav., SN SN SN.

Jei darbo metu susidaro ilgesnė kaip dviejų minučių pertrauka, tai žvalgas duoda kas 1—2 minutes po du kartus ryšių aikštelės šaukinį. Pav., KG KG.

---

¹⁾ Jei žvalgas ženkle prasmės jokių būdu negali suprasti, tai duoda KG KG NS NS (nesupratau). Ryšių aikštelės viršininkas stengiasi kitokiu ženkle perduoti pranešimą, arba, jei jis nesvarbus, rodo sekantį ženklą.

Iš to ryšių aikštelė žinos, kad ryšys su lėktuvu veikia.

Susirišimas su nežinoma ryšių aikštele

42. Žvalgant taikinius arba kitokius uždavinius vykdant, kartais tenka iššaukti artilerijos ugnį į surastus svarbius taikinius. Šiuo atveju gali atsitikti, kad žvalgas neturės iš anksto paskirtos su juo dirbti ryšių aikštelės. Jam teks kreiptis į artilerijos pulko (rinktinės) arba grupės (baterijos) ryšių aikštelę, kuri klausosi šaukiamąja banga (65 str.), ir prašyti apšaudyti jo nurodomą taikinį.

43. Susiradęs pulko (rinktinės) arba grupės ryšių aikštelę, susidaro jos nuolatinį šaukinį ir šaukiamąja banga ją šaukia.

Ryšių aikštelė, išgirdusi, tiesia ženklą 91 (supratau) ir po to — 55 (esu pasiruošęs jums padėti), arba 54 (dirbkite su grupės ryšių aikštele, kurios kilminės marškos nr. čia rodomas; ši ryšių aikštelė apytikriai rodyklės kryptyje), arba ženklą 52 (veikite su pulko — rinktinės — ryšių aikštele, kurios kilminės marškos nr. čia rodomas; ši ryšių aikštelė apytikriai rodyklės kryptyje).

Jei ryšių aikštelė rodo 55, tai žvalgas pradeda dirbti su ja. Jei aikštelė rodo 54 arba 52, tai žvalgas skrenda rodyklės rodoma kryptimi ir ieško nurodytos ryšių aikštelės. Suradęs, susiriša su ja šaukiamuoju signalu, sudarytu iš tos aikštelės nuolatinio šaukinio. Ryšių aikštelė atsako 91 (supratau) ir pradeda darbą.

44. Radijo telegrafo y p a t y b ė s yra šios:

G e r o s i o s —

- a) didelis tolis (gali susirišti per 100 ir daugiau kilometrų);
- b) galima perduoti sutartus ženklus, žodžius ir ištisus sakinius;
- c) vienu metu gali dirbti keletas abonentų nedideliame plote, jei prisilaikys reikalingų sąlygų (nustatytų signalų, bangų ilgio, siuntimo vietos ir t.t.);
- d) iš vienos siunčiamosios stoties pranešimą gali priimti keli adresatai;
- e) nepriklauso nuo paros laiko ir šviesos.

T r ū k u m a i —

- a) kai kuriais atsitikimais trukdo savos radijo stotys;
- b) priešas gali perimti pranešimus; reikalingas šifruoti;
- c) priešas gali trukdyti darbą;
- d) atmosferinių trukdymų įtaka;
- e) reikalingumas specialiai parengto ir įgudusio telegrafuoti personalo.

R a d i j o t e l e f o n a s

45. Radijo telefonas tam tikrais atvejais patogi ryšių priemonė.

Su ryšių aikštele dirbama tokiomis pat taisyklėmis, kaip ir radijo telegrafu.

Šaukinių raidės tariamos aiškiai su balsių priedais prie priebalsių. Pav., susirišimo signalas KL KL iš NA NA perduodamas Ka-el iš

en-a. Pranešimas apie taikinius, pav., KL KL PRI. BTR. 634387. YPS = PRI. BTR. 634287. YPS perduodamas: Ka-el ka-el Prie-šo ba-te-ri-ja Še-ši trys ke-tu-ri du aš-tuo-ni sep-ty-ni Sek-siu šau-dy-mą Kar-to-ju Ka-el ka-el Prie-šo ba-te-ri-ja ir t. t. (pakartoja).

Pranešimas apie sviedinių nukrypimus (pav., KL KL SIA. 202. VAK. 303 = SIA. 202 ir t.t.) duodamas: Ka-el ka-el Į šiau-rę du šim-tai Į va-ka-rus trys šim-tai Kar-to-ju Į šiau-rę ir t.t. (pakartoja).

Signalai „ugnis“ ir „supratau“ kartojami po tris kartus. Pav., „Ka-el ka-el Ug-nis ug-nis ug-nis“ arba „Su-pra-tau su-pra-tau su-pra-tau“.

Pranešimų perduodami tik reikalingi signalai ir žodžiai. Pašalinių dalykų reikia vengti.

Abipusiniai ryšiai vykdomi prisilaikant ryšių statuto II dal. nurodymų.

46. Radijo telefono ypatybės yra šios:

G e r o s i o s —

- a) galima pakankamai gerai susirišti visuose lėktuvui reikalinguose atstumuose (15—30 km);
- b) galima perduoti pranešimus paprasta kalba arba sutartiniais sakiniais;
- c) greitas pranešimų perdavimas, palyginus su kitomis priemonėmis;
- d) gali nedideliame plote dirbti keli siuntėjai;
- e) nepriklauso nuo šviesos ir paros laiko.

Trūkumai —

- a) sudėtingas įrengimas ir aptarnavimas siunčiamąjo ir priimamojo aparato;
- b) priešas gali perimti pranešimus;
- c) priešas dar labiau gali trukdyti kaip perduodant radijo telegrafu.
- d) jautrus atmosferiniams trukdymams.

Raketos ir kitokios pirotechninės priemonės.

47. Raketos yra padedamoji ryšių priemonė. Gali būti vartojamos manevravimo metu, kai negalima įrengti priimamosios radijo stoties arba kai radijo stotis lėktuve ar žemėje neveikia. Šiais atsitikimais signalinės raketos (spalvotų dūmų signalai) bus vienintelė priemonė pranešimams apie artilerijos ugnį.

Signalinėmis raketomis taikiniai nurodomi IV skyriuje aprašytu būdu. Dėl spalvų ir ženklų negausumo raketomis (spalvotais dūmais) galima sudaryti tik nedidelį signalų skaičių. Tuos pačius signalus vartos dar ir kitos ginklų rūšys. Todėl nustatomi artilerijos šaudymams signalai turi būti suderinti su bendraisiais (rinktinės) signalais.

Kiekvieną kartą prieš šaudant grupės (baterijos) vadas turi susitarti su žvalgu ir nustatyti įvairiems veiksams atitinkamus raketų (spalvotų dūmų) signalus. Dėl signalų negausumo sudėtingų pranešimų žvalgas negalės perduoti.

48. Pagrindinius šaudymo signalus galima sudaryti derinant raketų spalva, žvaigždžių ir šūvių skaičius. Pav., gali būti susitarta:

Į šiaurę (perlėkė)—geltona vienos žvaigždės raketa,

Į pietus (neprilėkė) — raudona vienos žvaigždės raketa,

Į vakarus (kairėn) — balta vienos žvaigždės raketa,

Į rytus (dešinėn) — žalia vienos žvaigždės raketa,

Vienas šūvis — 100—200 m nukrypimas,

Du šūviai — 200—400 m nukrypimas,

Supratau — balta trijų žvaigždžių raketa,

Ugnis — raudona trijų žvaigždžių raketa,

Nepastebėjau — geltona trijų žvaigždžių raketa,

Taikinys — žalia trijų žvaigždžių raketa.

Norint ką nors signalizuoti keletu šūvių, reikia šūvius leisti kiek galint greičiau vienas po kito.

49. Žvalgas, leisdamas raketas, turi taikyti tiesiai į ryšių aikštelę, kad raketa sprogtų linijoje ryšių aikštelė-taikinys. Tada sekėjas, sekdamas lėktuvą, lengviau galės pastebėti raketą.

Žvalgas raketas turi taip susidėti lėktuve, kad greitai galėtų paimti reikiamą raketą.

50. Signalinių raketų ypatybės yra šios:

G e r o s i o s —

a) vienu metu gali matyti ir priimti signalus keli adresatai, nereikia tarpinių priėmimo priemonių;

- b) vieno lėktuvo darbas visiškai nepriklausomas nuo kitų lėktuvų;
- c) priešas negali trukdyti perdavimo ir priėmimo;
- d) nereikalauja specialių įrengimų ir specialiai parengto personalo;
- e) atskiri signalai greitai pasiekia adresatą.

T r ū k u m a i —

- a) aprėžtas signalų skaičius;
- b) negalima iš anksto nustatyti reikalingo spalvų kiekio ir tuo būdu išlaikyti ryšio nuolatinumo;
- c) negalimas tarpusavio pasikalbėjimas;
- d) mažas taikinių nurodymo tikslumas;
- e) ženklai sunkiai pastebimi lėktuvui skrendant prieš saulę;
- f) reikalingumas signalus suderinti su bendraisiais kariuomenės signalais.

I š m e t a m i e j i p r a n e š i m a i

51. Pranešimai turi būti vartojami visada, kaip tik aplinkybės leidžia. Jie surašomi tam tikruose blankuose aviacijos žvalgybos statuto nurodytu būdu, įdedami į tam tikras dėžutes ir išmetami prie ryšių aikštelės. Pranešimui numesti lėktuvas turi nusileisti iki 100—50 m aukščio ir, skrisdamas prieš vėją, išmesti pranešimą tokiu būdu, kad jis nukristų kiek galint arčiau prie ryšių aikštelės.

52. Lėktuvui leidžiantis, ryšių aikštelės tarnyba jį seka ir žiūri, kur nukris pranešimas. Paskirtas pranešimą paimti raitas ar pėsčias pasiuntinys, pasiruošęs vykti į nukritimo vietą, stengiasi išžiūrėti, kur nukris pranešimas. Pranešimą paėmęs, pamosuoja juo aukščiau galvos, kad galėtų pamatyti jį išmetęs žvalgas ir ryšių aikštelės tarnyba, ir neša atiduoti kam bus įsakyta.

Pranešimą suradus, rodomas ženklas 91 (supratau). Jei išmestas pranešimas nesurastas, rodomas ženklas 92 (pakartokite).

Žvalgas tą patį pranešimą išmeta antrą kartą.

53. Išmetamųjų pranešimų y p a t y b ė s :

G e r o s i o s —

- a) galima išlaikyti visišką paslaptį;
- b) galima pridėti žemėlapiu atkarpas, skemas arba nuobraizus (krokį) ir todėl pranešimas gaunamas pilnesnis ir aiškesnis.

T r ū k u m a i —

- a) pranešimui numesti reikia priskristi prie ryšių aikštelės (vadovietės) ir nusileisti žemyn; todėl pranešimo išmetimas užtrunka tam tikrą laiką ir, be to, gali būti išduota vadovietė;
- b) išmestas pranešimas gali pakliūti į mišką, žolę, javus ar balą, kur jo nebegalės surasti; reikės mesti antrą kartą.

Ž o d i n i a i p r a n e š i m a i

54. Žodžiu pranešama nutūpus tik ypatingais atsitikimais, kai kitokiu būdu negalima perduoti surinktų žinių arba kai toms žinioms reikia ypatingo, tikslaus ir smulkaus paaiškinimo.

Kiekvienas nutūpimas netinkamai parengtame aerodrome yra daugiau ar mažiau rizikingas. Tokio tūpimo metu galima sugadinti lėktuvą. Todėl žvalgas turi įvertinti pranešimo svarbumą ir nuspręsti, ar verta dėl jo nors ir menkai apgadinti lėktuvą.

R y š i a i n u o ž e m ė s s u l ě k t u v u

55. Veiksmams su lėktuvu ryšių centras artilerijos dalinyje bus ryšių aikštelė. Ryšių aikštelė susiriša su lėktuvu, sekyklomis ir baterijų ugniavietėmis.

Jos tarnybą sudaro ryšių aikštelės viršininkas, radijo telegrafistas, marškų tiesėjai, telefonistai ir pėstieji arba raitieji pasiuntiniai.

Su sekyklomis ir baterijų ugniavietėmis susirišama telefonu ir, esant reikalui, raitaisiais ar pėsčiaisiais pasiuntiniais.

56. Ryšiui nuo žemės su lėktuvu vartojama: 1) marškos, 2) radijas, 3) nuo žemės paduodamieji pranešimai.

M a r š k o s

57. Marškos yra vienpusinė ryšio priemonė. Jomis laikomas ryšys su lėktuvu, kai lėk-

tuvas turi tik siųstuvą, o ryšių aikštelė turi tik imtuvą arba kai lėktuvas gali signalizuoti tik signalinėmis raketomis.

58. Savarankiškai su lėktuvais veikiantieji artilerijos daliniai, be kitų ryšių priemonių, turi turėti marškas.

Artilerijos dalinių ryšių aikštelėms skiriamos marškos yra dviejų rūšių: 1) kilminės marškos, 2) signalinės marškos.

Kilminės marškos

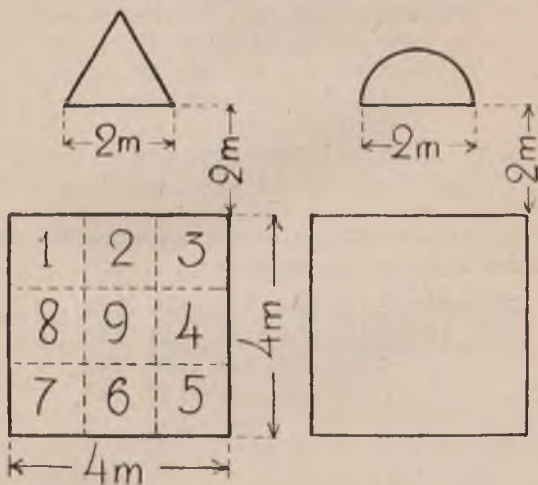
59. Kilminė marška daroma iš drobės; ji yra trijų dalių:

- a) pagrindinė marška 4×4 m, padalyta į 9 kvadratus po $1,3 \times 1,3$ kv. m kiekvienas (patogumo dėliai kvadratų ribos paženklintos plona iš arti matoma juoda linija); viena šios marškos pusė balta, antra — raudona;
- b) lygiakraštis trikampis su 2 m kraštinėmis — grupių (baterijų) ryšių aikštelėms ir pusratis su 1 m spinduliu — pulkų (rinktinių) ryšių aikštelėms; viena šių marškų pusė balta, antra — raudona;
- c) trys atskiri juodos spalvos kvadratai po $1,3 \times 1,3$ kv. m su švino atsvaromis keturiuose kampuose.

Trikampis arba pusratis (b) tiesiamas šaudymo arba prieš kryptimi viršuje pagrindinės marškos, dviejų metrų atstume nuo jos (1 brėž.).

Pagrindinėje marškoje (a) kvadratai skaitomi laikrodžio rodyklės kryptimi, pradedant nuo viršutinio kairiojo kvadrato.

Vieno, dviejų ar trijų skaitmenų kilminės marškos pažymėjimo skaičiai vaizduojami pagrindinėje kilminėje marškoje minėtais juo-

1 brėž.

dais kvadratais (c), kurie užtiesiami ant atitinkamų pagrindinės kilminės marškos dalių tokia sistema:

Pagrindinė marška (a), kaip jau sakyta, yra padalyta į 9 dalis, kurios skaitomos laikrodžio rodyklės judėjimo kryptimi, pradedant nuo viršutinio kairiojo kampo (1 brėž.).

Tuo būdu, su viena kvadratine marškute (c) galima sudaryti 9 skirtingus skaičius:

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Su dviem kvadratinėmis (c) marškutėmis galima sudaryti 36 skaičius:

12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19,
23, 24, 25, 26, 27, 28, 29,
34, 35, 36, 37, 38, 39,
45, 46, 47, 48, 49,
56, 57, 58, 59,
67, 68, 69,
78, 79,
89.

Su trimis kvadratinėmis marškutėmis (c) galima sudaryti 84 skaičius:

123, 124, 125, 126, 127, 128, 129,
134, 135, 136, 137, 138, 139,
145, 146, 147, 148, 149,
156, 157, 158, 159,
167, 168, 169,
178, 179,
189,
345, 346, 347, 348, 349,
356, 357, 358, 359,
367, 368, 369,
378, 379,
389,
567, 568, 569,
578, 579,
589,
234, 235, 236, 237, 238, 239,
245, 246, 247, 248, 249,

256, 257, 258, 259,
267, 268, 269,
278, 279,
289,
456, 457, 458, 459,
467, 468, 469,
478, 479,
489,
678, 679,
689.

Iš viso susidaro 129 įvairūs skaičiai.

60. Skaičių paskirstymas tarp įvairių pėst. pulkų ir artilerijos dalinių iš anksto skelbiamas atitinkamame įsakyme ryšiams tvarkyti. Laikinai sudaromos art. rinktinės nr. atitinka jai vadovaujančio viršininko numerį.

Be to, pėst. pulkui ar artilerijos daliniui skirtas skaičius vaizduoja to dalinio nuolatinį šaukinį.

Divizijos artilerijos viršininko vadovietei žymėti vartojama tik pagrindinė marška (a) be priedų.

Signalinės marškos

61. Signalinės marškos įgalina susirišti su lėktuvu iš anksto nustatytais sutartiniais ženklais (tam tikrais skaičiais).

Prie kiekvienos kilminės marškos turi būti keturios signalinės marškos (viena pusė balta, antra — raudona) 4×1 m dydžio kiekviena.

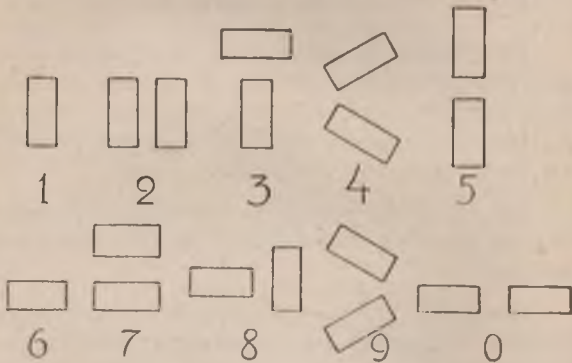
Signalinių marškų kampuose patariama

pritaisyti švino atsvaras arba raiščius su kuo-
leliais.

62. Signalinėmis marškomis galima lėktu-
vui pranešti:

- a) tam tikrus sutartos reikšmės skaičius,
- b) koordinates,
- c) taikinių numerius.

63. Signalinėmis marškomis skaitmenys
sudaromi kaip 2. brėžinyje parodyta.

2 brėž.

Tarpai tarp dviejų marškų tokie: skaitme-
nyse 2, 7, 5, 0 — dviejų marškų plotis, o skait-
menyse 3, 8, 4, 9 — vienos marškos plotis.

64. Skaitant signalinių marškų rodomus
skaitmenis, reikia stovėti veidu į priešą.

Sąvokas reiškiantieji skaitmenys iki 10 iš-
skiriamai (vienetai) tiesiami kilminių marškų
dešinėje, dešimtys — kilminių marškų kairėje

pusėje. Skaitmenis reikia patiesti per du metrus nuo pagrindinės marškos skersinėje jos ašyje.

Koordinatėms ar taikinių numeriams pranešti signalinės marškos tiesiamos kilminės marškos apačioje per du metrus nuo pagrindinės marškos išilginėje jos ašyje.

Koordinatės pranešamos iš eilės po vieną skaitmenį, o taikinių numeriai — abu skaitmenys greta vienas antro.

Darbas ryšių aikštelėje

65. Įrengus ryšių aikštelę, jei skraido savieji lėktuvai, joje klausomasi šaukiamąja banga. Gavus uždavinį veikti su lėktuvu, uždavinyje nustatytu laiku klausomasi pagrindine darbo banga.

Klausantis bet kuria banga, aikštelėje turi būti patiesta kilminė marška.

Visą ryšių aikštelės darbą tvarko ryšių aikštelės viršininkas. Jis seka, kad visa aikštelės tarnyba gerai vykdytų savo uždavinius ir kad einantieji per ryšių aikštelę pranešimai kiek galint greičiau būtų įteikiami kam priklauso.

66. Radijo telegrafistas, priėmęs pranešimą, perduoda jį aikštelės viršininkui žodžiu. Pav., pranešimą MA MA RYT ii 202 ii PET ii 303 = RYT ii 202 ii PET ii 303 perduoda taip: Ryt, du nulis du, pet, trys nulis trys, arba MA MA UUU perduoda: „Ugnis“, SN SN — „Supratau“ ir t. t.

Jei pranešimas šifruotas, tai įteikia priimtą tekstą.

67. Aikštelės viršininkas gautus pranešimus perduoda per telefonistus, pagal reikalą, grupės (baterijos) vadui, baterijos ugniavietei arba abiem. Pranešimus perduoda jų tikrąja reikšme. Jei pranešimai šifruoti ir juos iššifruoti jam nebuvo pavesta, tai perduoda priimtą jų tekstą.

68. Signalinės marškos turi būti greitai ir taisyklingai patiesiamos ir gerai ištemptos.

Jos nuimamos (apverčiamos) lakūnui pranešus „supratau“ ar „ugnis“ arba pradėjus duoti pranešimą apie sprogimų nukrypimus.

69. Marškų tiesėjai turi būti taip išmokyti, kad paprastus ir dažnai vartojamus ženklus (46 — „bater. par.“ ir 91) patiestų arba nuimtų kada reikia be atskiro įsakymo, tik išgirde ryšių aikštelės viršininko arba radijo telegrafisto atitinkamus pranešimus, perduodamus kitiems.

Ryšių aikštelės viršininkas visada signalus tikrina.

70. Jei lėktuvas šaukia ryšių aikštelę, kuri negali jam padėti, tai ji nurodo kitą, kuri su juo dirbs, tiesdama ženklą 52 (veikite su rinktinės ryšių aikštele, kurios kilminės marškos nr. čia rodomas; ši aikštelė apytikriai rodyklės kryptyje). Šis ženklas perduodamas tokiu būdu: signalinėmis marškomis rodoma 52, o kilminės marškos užklojami tokie keturkampiai, kad susidarytų kilminės marškos skaičius tos

ryšių aikštelės, kurią norima nurodyti. Tuo būdu, savoji kilminė marška paverčiama rodomos ryšių aikštelės kilmine marška. Kai lėktuvas atsako „supratau“, iš dviejų signalinių marškų sudaroma rodyklė rodomos aikštelės kryptimi.

Tokiu pat būdu perduodamas ir ženklas 54.

71. Jei norima, kad lakūnas pakeistų bangą (priešas ar kitos stotys trukdo priiminėti dirbamąją banga), tai ryšių aikštelėje rodoma atitinkamas ženklas: 11 (dirbk atsargine banga), 73 (dirbk pagrindine banga) ar 74 (dirbk šaukiamąją banga), nelygu reikalas.

Ypatingais atsitikimais, kai negalima dirbti jokia iš anksto nustatyta banga, ryšių aikštelė gali duoti ženklą 75 (dirbk banga, kuri bus rodoma). Po to (palaukus, kad žvalgas galėtų suprasti ir priimti rodomą ženklą arba, jei jo signalus galima suprasti, tai priėmus SN SN SN) apačioje kilminės marškos tiesiami po vieną iš eilės rodomosios bangos skaitmenys.

Supratęs aikštelės rodomą bangą, žvalgas suderina su ja savo aparatą, susiriša su ryšių aikštele ir vykdo uždavinį.

R a d i j a s

72. Jei kuri nors artilerijos ryšių aikštelė turi radijo siųstuvą ir imtuvą, tai abipusinis ryšys palaikomas su lėktuvu per radiją, prisilaikant ryšių statuto ir šio statuto nurodymų.

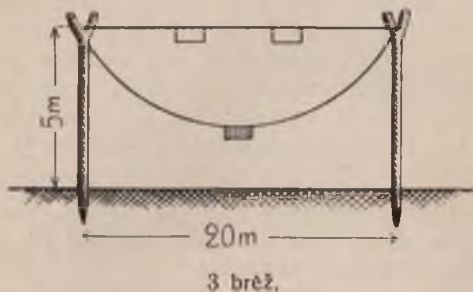
Ryšių aikštelės radijo siųstuvai dirba tokiomis pat taisyklėmis, kaip ir lėktuvo.

Jei ryšių aikštelė dirba radijo telegrafu, tai, sekant šaudymus, reikalingi pranešimai lėktuvui perduodami signalinių marškų kodu.

Radijo telefonu siunčiami ištisi sakiniai arba sutarti žodžiai lėktuvo radijotelefonui perduoty būdu.

Nuo žemės paduodamieji pranešimai

73. Pranešimams nuo žemės paduoti arti ryšių aikštelės atviroje ir gerai iš lėktuvo matomoje vietoje įrengiamas vadinamasis paduotuvas (3. brėž.). Jis įrengiamas taip: per dvidešimt metrų viena nuo antros įkalamos į že-

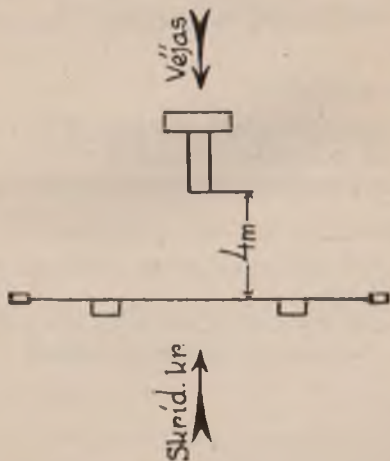

mę dvi penkių metrų aukščio dvišakos kartelės; ant jų užkabinama dvilinka virvelė. Virvelė turi būti pakankamai stipri, kad paimant pranešimą išlaikytų kablo smūgį. Prie apatinio virvelės krašto pritvirtinamas į tam tikrą maišelį įdėtas pranešimas, o prie viršutinio krašto pririšama viena arba dvi baltos (vasa-

rą) arba raudonos (žiemą) vėliavėlės, kad lakūnas geriau galėtų matyti virvelės vietą.

Paduotuvą reikia statyti statmenai su vėjo kryptimi.

Lakūno dėmesiui atkreipti ir skridimo kryptį nustatyti prie paduotuvo per 4—5 m nuo jo tiesiamas iš dviejų signalinių marškų sudarytas T formos ženklas (4. brėž.).

4 brėž.

74. Skrisdamas pažemiu ir prieš vėją, lakūnas tam tikru nuleidžiamu kabliu užkabina virvelę ir įtraukia pranešimą į lėktuvą.

75. Pranešimai gali būti paduodami:

- daliniams prašant,
- lėktuvui prašant,
- iš anksto sutartu laiku.

Visais atvejais, kai norima pranešimą paduoti, ryšių aikštelėje rodomas ženklas 72 (paimkite pranešimą).

Žvalgas, pastebėjęs šį ženklą, ieško paduotuvo ir leidžiasi paimti pranešimo. Jį paėmęs, prie paduotuvo išmeta pranešimo virvelę. Virvelės išmetimas reiškia, kad pranešimas paimtas.

76. Paimamųjų pranešimų ypatybės yra šios:

G e r o s i o s —

- a) prie pranešimo galima pridėti žemėlapių atkarpas, skemas ir t. t.;
- b) galima išlaikyti visišką paslaptį.

T r ū k u m a i —

- a) pranešimo paėmimas užtrunka tam tikrą laiką;
- b) pats paėmimas lėktuvui yra pavojingas ir reikalauja įgudusio lakūno.

IV SKYRIUS

TAIKINIŲ NURODYMAS

I s k i r s n i s

Taikinių nurodymas iš lėktuvo

77. Iš lėktuvo taikiniai nurodomi:

- 1) stačiakampėmis koordinatėmis,
- 2) pagal vietinius daiktus,
- 3) poliarinėmis koordinatėmis,
- 4) taikinių numeriais,
- 5) raketomis,
- 6) numetamaisiais pranešimais.

Taikinių nurodymas stačiakampėmis koordinatėmis

78. Šiam taikinių nurodymo būdui vykdan-tieji šaudymą artilerijos vadai ir oro žvalgai turi turėti vienodai parengtus žemėlapius.

Žemėlapiai vartojami: 1:25.000, 1:50.000 ir 1:100.000.

Jie turi stačiakampių koordinacių kilometrinių tinklą (išbraižyti kvadratais) ir kraštuose keturiais skaitmenimis pažymėtas kvadratų kraštinių koordinates.

Kvadratų kraštinės žemėlapiuose nubrėžtos: 1:25.000 — kas kilometras, 1:50.000 — kas du kilometrai ir 1:100.000 — kas penki kilometrai.

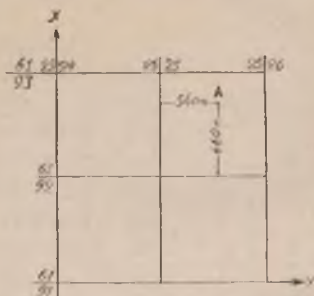
79. Oro žvalgas, radęs vietoje taikinį, apibrėžia jo padėtį žemėlapyje ir nustatęs, kuriame kvadrato taikinys yra, suranda taikinio koordinates sveikais hektometrais (50 metrų tikslumu). Jas perduoda ryšių aikštei 5 skaitmenimis, kartu apibudindamas taikinį ir nurodydamas jo plotį bei gilumą.

Koordinatės sudaromos tokiu būdu:

a) **1:25.000 žemėlapyje.** Pradžioje imama kvadrato, kuriame yra taikinys, apatinės kraštinės koordinatės paskutiniai du skaitmenys ir prie jų prirašomas skaitmuo, reiškiantis išmatuotą hektometrinių atstumą nuo tos kraštinės iki taikinio. Gaunama x ašies 3 skaitmenų koordinatė.

Po to imama kvadrato kairiosios kraštinės koordinatės paskutiniai du skaitmenys ir prie jų vėl prirašoma skaitmuo, reiškiantis išmatuotą hektometrinių atstumą nuo tos kraštinės iki taikinio. Gaunama y ašies 3 skaitmenų koordinatė.

P a v y z d y s.
Žemėlapis 1:25.000.

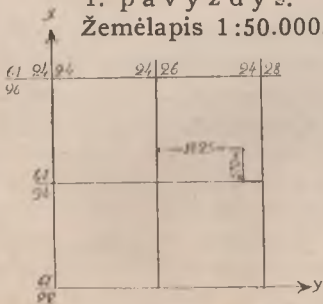
5 brėž.

Taikinys taške A nurodomas: BN BN PES ii 927255 ii ILG 101 = PES . . . . LN (BN BN — aikštelės šaukinys, PES — pėstininkai, taikinio koordinatės: x — 92700 m, y — 25500 m, ILG 101 — fronto ilgis 100 metrų, LN — lėktuvo šaukinys).

b) 1:50.000 ir 1:100.000 žemėlapiuose koordinatės sudaromos tokiu pat būdu, kaip ir 1:25.000 žemėlapy. Bet kai hektometrais išmatuoti atstumai nuo kvadrato apatinės kraštinės bei kairiosios kraštinės iki taikinio gautami didesni kaip 1000 metrų, reikia prie koordinatinių paskutinių dviejų skaitmenų pridėti kilometrų skaičių, o iš likusio skaičiaus sudaryti trečią skaitmenį.

1. p a v y z d y s.

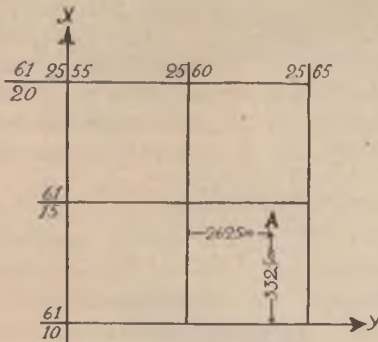
Žemėlapis 1:50.000.

6 brėž.

Taikinys taške A nurodomas: AB AB BTR ii 946278 = BTR . . . LN (AB AB — aikštelės šaukinys, BTR — batiacija, taikinio koordinatės: $x = 94600$ m, $y = 27800$).

2. pavyzdys.
Žemėlapis 1:100.000

7 brėž.

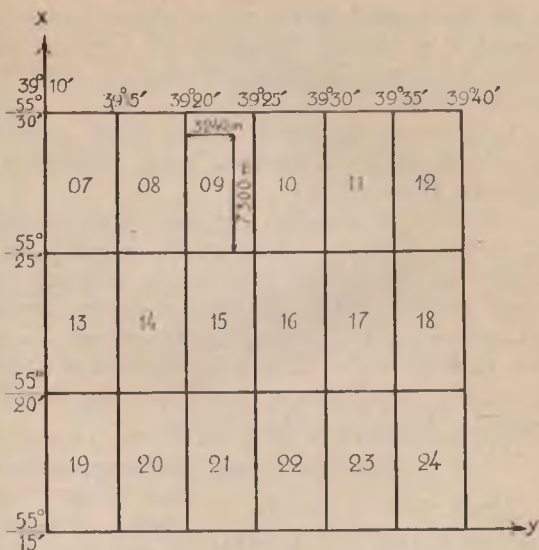
Taikinys taške A nurodomas: AB AB BTR ii 133626 = B TR. LN (AB AB — aikštelės šaukinys, BTR — baterija, taikinio koordinatės: $x = 13300$ m, $y = 62600$ m).

c) Senieji 1:100.000 žemėlapiai, kurie neturi stačiakampių koordinacių tinklo, išbraižomi langeliais; langelių linijos — kas 5-kios laipsnio minutės. Langeliai sunumeruojami dviem skaitmenimis nuo 01 iki 99 (01, 02, 03, 04, ...98, 99).

Koordinatės sudaromos taip pat šešių skaitmenų. Pirmieji du skaitmenys reiškia langelio numerį, antrieji du skaitmenys — x koordinatę, tretieji du skaitmenys — y koordinatę hektometrais.

P a v y z d y s.
 Žemėlapis 1:100.000 (be koordinacijų tinklo).

8 brėž.

Taikinys A nurodomas: AB AB 097332
 = 097 . . . . . LN (09 — kvadrato numeris,
 taikinio koordinatės: $x = 7300$ m, $y =$
 3200 m).

P a s t a b a. Žemėlapiui šiuo būdu parengti
 pakanka, kad pulko (grupės) vadas nurodytą
 aviacijos dalinio vadui (oro žvalgui) ir artilerijos
 vadams 1:100.000 žemėlapijo lapo pava-
 dinimą (pav., 020 Kiejdany) ir to lapo viršu-
 tiniame kairiajame kampe pirmojo langelio nu-
 merį. Kiti langeliai numeruojami paeiliui iš
 kairės į dešinę ir žemyn.

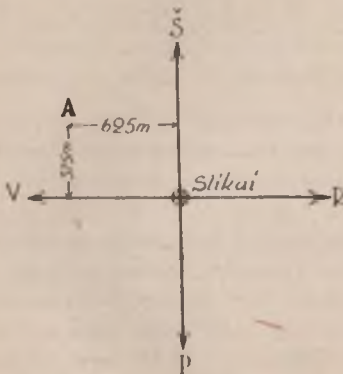
Taikinių nurodymas pagal vietinius daiktus

80. Šiuo būdu taikiniai nurodomi, kada oro žvalgai ir artilerijos vadai neturi vienodai paruoštų žemėlapių ir negalima taikinių nurodyti koordinatėmis.

Taikiniams nurodyti reikia rasti žemėje ryškesnius vietinius daiktus, kurie tiksliai yra pažymėti žemėlapyje.

Per juos brėžiamos kryptys: šiaurė—pieštūs, rytai—vakarai. Nuo gautų kryptų matuojami iki pažymėto žemėlapyje taikinio atstumai šimtais metrų. Kiekvienas gautas atstumas perduodamas trimis skaitmenimis, nurodant pasaulio šalis. Kartu perduodamas vietinio daikto pavadinimas (arba sutartas jo numeris) ir taikinio apibūdinimas.

P a v y z d y s. Taikiny s taške A

9 brėž.

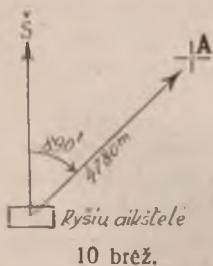
nuo Slikų bažnyčios (9 brėž.) nurodomas: AB AB PES ii ZBZ ii SLIKAI ii VAK ii 606 ii SIA ii 404 == PES ..... LN (AB AB — aikštelės šaukinys, pėstininkai nuo Slikų bažnyčios bokšto į vakarus 600 m, į šiaurę 400 m).

Taikinių nurodymas poliarinėmis koordinatėmis

81. Šiuo būdu taikiniai nurodomi, kai artilerijos vadai ir oro žvalgai neturi vienodai paruoštų žemėlapių ir žvalgomajame rajone nėra ryškių vietinių daiktų.

Taikiniams nurodyti žemėlapyje pažymima ryšių aikštelės vieta ir per ją išvedama šiaurės—pietų kryptis. Oro žvalgas, suradęs taikinį, apibrėžia jį žemėlapyje. Po to, celuloido ratu suranda krypties ryšių aikštelė-taikinys azimutą ir matuoja atstumą nuo ryšių aikštelės iki taikinio. Azimutas matuojamas 10 tūkstantinių tikslumu, o atstumas sveikais hektometrais.

Poliarinės koordinatės sudaromos penkių skaitmenų. Pirmieji trys skaitmenys reiškia azimutą, o antrieji du — atstumą.

P a v y z d y s. Taikinis taške A (10 brėž.) nurodomas: AB AB PES ii 08948 =PES. . . . . LN (AB AB — aikštelės šaukinys, taikinis pėstininkai, taikinio azimutas 890 tūkst., nuo ryšių aikštelės iki taikinio 4800 m).

Taikinių nurodymas numeriais

82. Šis būdas vartojamas tada, kai taikiniai jau žinomi, iš anksto pažymėti žemėlapyje ir vienodai sunumeruoti artilerijos vadų ir oro

žvalgų. Taikiniai numeruojami skaičiais nuo 81 (įskiriamai) iki 90 (išskiriamai).

Kai reikia šaudyti kurį nors atskirą taikinį, pranešama jo numeris.

Pav.: AB AB TKN ii 84 ii YPS = TKN . . .
. . . . LN (AB AB — aikštelės šaukinys, TKN — taikiny, kurio numeris 84, YPS — esu pasiruošęs sekti).

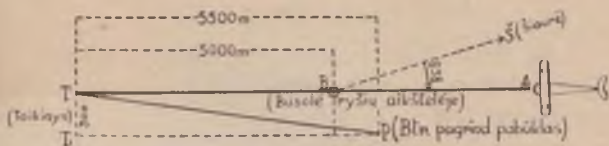
Taikinių nurodymas raketomis

83. Ypatingais atvejais, neturint to rajono žemėlapių arba tinkamų mastelių žemėlapių, taikiniai gali būti nurodomi raketomis. Oro žvalgas, radęs vietoje taikinį, sprendžia jo atstumą nuo ryšių aikštelės. Būdamas už ryšių aikštelės, duoda pranešimą: AB AB 70 ii PES ii VOR ii 505 ii dkm (AB AB šaukinys, 70 — leisiu raketą, kai būsiu kryptyje ryšių aikštelė-taikiny, PES VOR — pėstininkų vora, 505 dkm — taikiny 5 km atstume nuo ryšių aikštelės).

Nuskridęs už ryšių aikštelės 4—7 km, skrenda atgal tos aikštelės ir taikinio kryptimi. Paėmęs teisingą kryptį, leidžia raketą. Tuo metu ryšių aikštelėje su busole (dvišaku žiūronu, teodolitu) nusitaikoma į lėktuvą ir gaunama kryptis ryšių aikštelė-taikiny.

Gauta kryptis ir atstumas atitinkamai transformuojami baterijos (esant reikalui, visų grupės baterijų) atžvilgiu.

P a v y z d y s.

11 brėž.

Lėktuvas taške A leidžia raketą. Ryšių aikštelėje orientuota į šiaurę busolė vizuojama į lėktuvą. Gaunama 238^t . Krypties ryšių aikštelė-taikinys azimutas bus $238 + 3200 = 3438^t$. PT, krypties pasukimo į taikinį kampas gaunamas $\frac{300}{5,5} = 55^t$ (apytikriai). Krypties pabūklas - taikinys azimutas bus $3438 + 55 = 3493^t$. PT atstumas lygus 5500 m (apytikriai).

Šiuo būdu galima pakankamai tiksliai taikinį nurodyti, kai ryšių aikštelėje busolės ir baterijų pagrindinių pabūklų stovimosios vietos tiksliai nustatytos.

Veikiant atskirai vienai baterijai, geriau yra nurodyti taikinį kryptimi baterija—taikinys, nes tada gaunamas didesnis tikslumas. Čia elgiamasi panašiai kaip aukščiau aprašyta. Lėktuvas skrenda kryptimi baterija—taikinys ir į jį nusitaikoma pagrindiniu pabūklu per panoramą 3200^t nustatymu. Gaunama pabūklo kryptis į taikinį. Oro žvalgas praneša atstumą nuo pabūklo iki taikinio.

Taikinių nurodymas numetamaisiais pranešimais

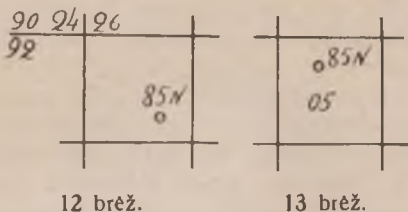
84. Šiuo būdu taikiniai nurodomi, kai lėktuve nustoja veikęs radijo aparatas. Taikiniai nurodomi taip:

a) Turint sugrafuotus žemėlapius, parengiamos nedidelės skaidrės, kuriose iš anksto brėžiami atitinkami žemėlapio kvadrato (langelio) kontūrai. Suradęs ir pažymėjęs žemėlapyje taikinį, oro žvalgas uždeda skaidrę ant žemėlapio taip, kad joje nubrėžtos kvadrato (langelio) kraštinės sutaptų su žemėlapio to paties kvadrato (langelio) kraštinėmis. Užrašo kvadrato kraštinių koordinates arba langelio (jei 1:100.000 žemėlapis) numerį. Taikinio vietą pažymi tašku, kurį apveda ratuku ir šalia jo rašo taikinio numerį. Pridėjęs trumpą aprašymą (legendą), kuriame nurodo žvalgymo laiką, koks taikinytis, ir po to numeta skaidrę ryšių aikštelei.

Grupės (baterijos) vadas, gavęs pranešimą, pažymi taikinį savo žemėlapyje ir užrašo jo numerį tokį pat, kaip skaidrėje.

P a v y z d y s. 12 brėžinyje parodytoji skaidrė parengiama 1:25.000 ir 1:50.000 žemėlapiams, o 13 brėžinyje vaizduojamoji skaidrė — 1:100.000 žemėlapiams.

Aprašymas (legenda). 10.30. Skridimo aukštis 200 m. Taikinytis 85 nr. — 4 pabūklų baterija, pastebėta iš šūvių blyksnių.

Norint nurodyti iš karto keletą taikinių, skaidrės gali būti parengiamos didesnės ir jose brėžiami keli kvadratai (langeliai).

b) Neturėdamas sugrafuotų žemėlapių, oro žvalgas taikinius pažymi skemoje, juos sunumeruoja ir, pridėjęs trumpą aprašymą, numeta ryšių aikštei pranešimą. Grupės (baterijos) vadas iš gautos skemos pažymi taikinius žemėlapyje ir juos sunumeruoja tais pačiais numeriais, kaip skemoje.

II skirsnis

Taikinių nurodymas nuo žemės

85. Nuo žemės taikiniai lėktuvui nurodomi:

- stačiakampėmis koordinatėmis,
- poliarinėmis koordinatėmis,
- taikinių numeriais,
- nuo žemės paduodamais pranešimais.

Taikinių nurodymas stačiakampėmis koordinatėmis

86. Koordinatės sudaromos iš 6 skaitmenų tokiu pat būdu, kaip nurodant taikinius iš lėktuvo.

Koordinatės perduodamos iš ryšių aikštelės marškomis, kaip nurodyta ryšių skyriuje (64 str.).

P a v y z d y s. Žemėlapyje rastos taikinio koordinatės: $x = 92725$ m, $y = 26480$ m. Norint, kad šio taikinio šaudymą sektų lėktuvas, ryšių aikštelėje rodomas skaitmuo 22 (sekite taikinio šaudymą, kurio koordinatės bus rodomos). Oro žvalgui atsakius, kad suprato, aikštelė perduoda koordinatės (927265) po vieną skaitmenį, tiesdama signalines marškas kilminės marškos apačioje. Oro žvalgas kiekvieną skaitmenį (9, 2, 7, 2, 6, 5) pakartoja ir paskui kartoja visas koordinatės. Jam teisingai pakartojus, aikštelė rodo 91 (supratau).

Taikinių nurodymas poliarinėmis koordinatėmis

87. Šiuo būdu taikiniai nurodomi tais pačiais atvejais ir koordinatės sudaromos taip pat, kaip nurodant taikinius iš lėktuvo (81 str.).

Poliarinės koordinatės gali būti perduodamos ir tada, kai norima oro žvalgui nurodyti tik apytikrę taikinio kryptį bei rajoną.

Perdavimas toks pat, kaip ir stačiakampių koordinačių (64 str.).

P a v y z d y s. Krypties taikiny — ryšių aikštelė azimutas lygus 4720° , atstumas nuo jos iki taikinio 4500 m. Ryšių aikštelėje rodoma 23 (sekite taikinį, kurio bus rodomos poliarinės koordinatės). Po to marškomis perduodamos koordinatės (47245) po vieną skaitmenį ir t. t.

Taikinių nurodymas numeriais

88. Grupės (baterijos) vadas, norėdamas, kad lėktuvas sektų šaudymą taikinio, kuris oro žvalgo ir jo paties žemėlapyje pažymėtas tuo pačiu numeriu, perduoda per ryšių aikštelę šio taikinio numerį.

P a v y z d y s. Ryšių aikštelėje rodoma 30 (sekite taikinį, kurio nr. bus rodomas). Oro žvalgas atsako „supratau“.

Aikštelėje marškomis rodomi abu taikinio numerio skaitmenys kartu. Lakūnas kartoja: AB AB 81 SN SN — 81... (AB AB — šaukinys, 81 SN SN — taikiny 81 nr., supratau).

Taikinių nurodymas nuo žemės paduodamais pranešimais

89. Negalint taikinių nurodyti jokių aukščiau aprašytu būdu, ryšių aikštelėje rodoma 72 (paimkite pranešimą).

Jis paduodamas oro žvalgui šio statuto ryšių skyriuje nurodytu būdu.

Pranešimas parengiamas taip pat, kaip nurodant taikinius iš lėktuvo (84 str.).

V SKYRIUS

AVIACIJOS UŽDAVINIAI ARTILERIJOS NAUDAI

I s k i r s n i s

Taikinių žvalgymas

90. Oro žvalgybos uždavinys — rasti žemės sekėjams nematomus taikinius ir tiksliai nustatyti jų padėtį vietovėje.

Žvalgomi tie taikiniai, kuriuos būtinai reikia apšaudyti artilerijos ugnimi. Dažniausiai žvalgoma iki artilerijos ugnies tolnašumo ribos.

A r t i l e r i j o s t a i k i n i a i

91. Įvairiose kautynėse oro žvalgas rūpinasi:

- a) nustatyti prieš artilerijos sugrupavimus, rasti jo sekyklas, baterijų ugnia vietas (tikrąsias ir klaidinamąsias) šaudmenų voras;
- b) rasti pozicijų gilumoje atsparos mazgus, sunk. kulkosvaidžių, lydiniųjų pabūklų ugniavietes, vadovietes, rezervų vietas, šaudmenynus ir šaudmenų tiekimo kelius bei kryptis;

- c) rasti tankų telkimosi vietas užimant jiems savo išėities ribą;
- d) rasti žygio voras ir nustatyti jų dydį, sudėtį, artilerijos kiekį ir jos vietas; nustatyti galimas priešo perėjimo vietas: kryžkeles, tiltus, brastas, įvairius siaurus perėjimus ir t. t.

92. Taikiniai surandami žvalgant iš akies ir fotografuojant.

a) Žvalgymas iš akies greitas ir surastų taikinių duomenys greitai perduodami kam reikia. Bet taip žvalgant, ne viską galima pastebėti, taikinių duomenys bus netikslius. Kada taikiniai neužmaskuoti ir jų spalva ne vienoda su žemės spalva, galima pastebėti tik tuos taikinius, kurie ne mažesni kaip $\frac{1}{300}$ skridimo aukščio.

Pavyzdžiui:

2000 m aukštyje dar pastebimi	4 m	(2000:500=4)	taikn
1500 „ „ „ „	3 „	(1500:500=3)	„
1000 „ „ „ „	2 „	(1000:500=2)	„
500 „ „ „ „	1 „	(500:500=1)	„

Užmaskuotus taikinius surasti yra labai sunku.

b) Fotografavimas. Iš oro žvalgymas daugiausia reikalaujama tikslaus taikinių topografinės padėties nustatymo. Tiksliai žinant topografinę taikinių padėtį, kartais galima juos šaudyti ir neįsišaudžius.

Akimi nepastebimi taikiniai dažnai bus surandami nuotraukoje. Jei šiaip nuotraukoje taikinių surasti negalima, tai fotografuojama

stereoskopiniu būdu ir tada taikiniai surandami žiūrint pro stereoskopą.

Kai dėl priešo veikimo negalima skristi viršum jo užimto ploto, galima nufotografuoti reikiamą plotą perspektyviškai; kartais nuotraukoje bus galima rasti taikinius ir juos tiksliai nustatyti žemėlapyje.

Aviacijos žvalgyba į taikinių fotografavimą turi kreipti ypatingą dėmesį.

Foto nuotraukoms padaryti, iššifruoti, koordinatėms nustatyti reikia daug laiko (2—5 val.).

Fotografavimas daugiau suvaržytas oro būviu ir paros laiku. Vis dėl to, kai tik galima, žvalgant iš akies reikia ir fotografuoti.

Pastebėjus taikinius, reikia nustatyti jų padėtį iš akies ir tuojau nufotografuoti. Vėliau iš nuotraukų bus galima surasti dar kitų taikinių, o pastebėtus akimi taikinius smulkiai išaiškinti, patikrinti.

93. Žvalgoma paprastai 1500—2000 m aukštyje. Ypatingais atvejais, kai norima geriau ištirti svarbų taikinį, gali tekti nusileisti iki 400—500 m. Žemai skrendant reikia turėti galvoje pėstininkų ugnies pavojų.

Kai debesys žemi, skrendama jų apačioje, prisidengiant plonu debesų sluoksniu, ir pro tarpiais išlendama žvalgyti.

94. Žvalgyti pradedama nuo svarbesnių taikinių ir paprastai, jei galima, nuo fronto į gilumą.

Iki žvalgomosios vietos reikia stengtis atskristi nematomai, prisidengiant debesimis, saule, arba skristi skutamuuju skridimu.

Žvalgant, jei galima, reikia skristi nuo saulės pusės, nes tada priešui sunkiau lėktuvą sekti.

Žvalgymo metu oro sekimas yra lakūno pareiga, tačiau ir žvalgas, žvalgydamas taikinius, turi sekti ir orą.

Lakūnų darbas bus patikimesnis ir ramesnis, kada juos saugos naikintuvai.

Atskiri taikiniai bei vietiniai daiktai

95. Priešo artilerijos ugnia-vietės. Oro žvalgai turi būti gerai susipa-žinę su artilerijos ugniaviečių rinkimo ir jų užėmimo taisyklėmis. Jie, nagrinėdami žvalgomą rajoną, iš anksto numato prieš artilerijos galimus ugniaviečių plotus. Tai atlikti jiems padeda bei nurodymų duoda artilerijos vadai.

Reikia atsiminti, kad kautynėse artilerijos užimamus plotus aprėžia vartojamų pabūklų savumai. Paprastai artilerijos ugnia-vietės bus nutolusios nuo priekinių pėstininkų dalinių: ginantis — lengvųjų baterijų nuo 2 iki 4 km, sunkiųjų baterijų nuo 3 iki 6 km; puolant — lengvųjų btr. nuo 1,5 iki 3 km, sunkiųjų btr. nuo 2 iki 4 km.

Priešo artilerijos ugniaviečių dažniausiai reikia ieškoti aukštumų užpakaliniuose šlaituose, už miškelių, krūmų, kaimų pakraščiuo-

se, pamiškėse, miškų prošvaistėse. Jas galima rasti iš privažiuojamųjų kelių, pirmgalių stovimųjų vietų, atvažiuojančių vežimų, telefono linijų, šūvių blyksnių.

Sausame ore ir saulėtą dieną dažnai galima pastebėti kylančius nuo šūvių pabūklų priešakyje dūmus bei dulkes. Daugiausia dulkių kyla šaudant iš sunkiųjų pabūklų. Žiemą, naujai pasnigus, labai ryškiai matomi privažiuojamieji ugniaviečių keliai. Šūviai pabūklų priešakyje išblaško sniegą ir pasidaro gerai matomos juodos dėmės.

96. Tikrosios ir klaidinamosios ugniavietės. Dažnai būna sunku atskirti tikras ugniavietes nuo netikrų. Gerai įrengtos klaidinamosios ugniavietės gali atrodyti kaip tikrosios ir priešingai, tikrosios ugniavietės gali būti taip užmaskuotos, kad jos atrodys kaip netikros. Klaidinamosiose ugniavietėse bus matomi tik pabūklų apkasai bei užmaskuoti dirbtiniai pabūklai, bet aplink tuos pabūklus ir, svarbiausia, jų užpakaly jokių žymių nebus. Netikrų šūvių blyksniai skirsis nuo tikrųjų šūvių kiek raudonesne spalva, lėtesniu degimu ir bus apvalesni. Žinant sviedinio lėkimo laiką ir stebint, kada po šūvio sprogs sviedinys, galima atskirti tikras ugniavietes nuo klaidinamųjų. Klaidinamosiose ugniavietėse šūviai vaizduojami dažniausiai tik tada, kai lėktuvas jas žvalgo iš arti.

97. Sekyklos (vadovietės). Sekyklas sunkiau ir nevisuomet galima paslėpti nuo oro sekėjų. Foto nuotrauka padeda spręsti, kur jų

reikia ieškoti. Daugiausia sekyklos bus aukštesnėse vietose (aukštumose). Telefono laidai, atskirų raitelių, motociklų judėjimas, išminti takai nurodo sekyklų bei vadoviečių vietas.

98. Tankai. Puolamosiose kautynėse tankai pradžioje bus laukiamojoje padėtyje 5—8 km atstume nuo pėstininkų priekinių dalinių, vėliau užims išėties ribą 1—2 km atstume. Tankų reikia ieškoti daugiausia nedideliuose krūmokšniuose, slėniuose, pamiškėse, kartais kaimuose ir t.t.

Iš oro tankai atrodo keturkampiais. Užmaskuoti tankai surandami iš jų vėžių. Vasarą vėžės atrodo kaip dvi siauros linijos, o žiemą — tamsia sutrinto sniego juosta.

99. Pėstininkai. Oro žvalgams daugiausia teks žvalgyti pėstininkus, kada šie žygio voroje arba pradeda skleistis į kautynių santvarką.

Žvalgymas išsiskirsčiusių ir be kelių žygiuojančių pėstininkų yra sunkus. Geriausia šiuo atveju žvalgyti juos tose vietose, kur jie neišvengiamai susitelkia (91 str. d).

Pėstininkų vora atrodo lyg kokia juosta kitoniškesnės spalvos nei aplinkuma.

Artėjime pėstininkus galima bus pastebėti, tik susibūrusius atviroje vietoje.

Reikia atsiminti, kad prisiartinus lėktuvui, žmonės nejuda arba sugula. Todėl reikia sekti dar prieš užskrendant viršum žvalgomosios vietos ir ją perskridus.

100. Dengta vietovė. Žvalgant miškus arba miškų kelius, reikia skristi visai tiesiai ant žvalgomosios vietos. Geriausia žvalgyti vidudienį.

Žvalgant pamiškes, reikia skristi 2—5 km atstume nuo miško ir, jei galima, nuo saulės pusės.

Kalnų atšlaitės žvalgomos panašiai kaip ir pamiškės. Gyvenamųjų vietų žvalgymas panašus į miško žvalgymą, o jų pakraščių — į pamiškių žvalgymą.

101. Atvira vietovė. Atvirą vietovę geriausia žvalgyti rytą arba vakarą, kuomet būna ilgi šešėliai. Tuokart taikinius, kad ir užmaskuotus, bus galima pastebėti iš jų šešėlių.

102. Apie surastus taikinius, nelygu reikalas ir uždavinys, oro žvalgai praneša artilerijos vadams taikinių nurodymo taisyklėmis (77 str.).

Baigę žvalgyti ir grįžę į aerodromą oro žvalgai duoda apyskaitą aviacijos žvalgybos statute nurodytu būdu.

II skirsnis

Įsišaudymas

103. Lėktuvui sekant artilerija įsišaudo į pastovius bei judančius taikinius, kurie buvo iš anksto numatyti, arba į atsitiktinai pasirodančius taikinius.

Oro žvalgui kartais teks sekti vienos ba-

terijos arba vienu metu kelių baterijų (grupės) išišaudymą.

104. Nelygu aplinkybės, išišaudymui taikinius parenka arba patys artilerijos vadai, arba paveda tai oro žvalgams. Pastaruoju atveju žvalgas gauna iš artilerijos vado, prie kurio jis priskirtas, nurodymų apie parenkamų taikinių rūšį bei jų apytikrius rajonus.

Kartais žvalgui bus pavedama visai savarankiškai parinkti taikinius, juos nurodyti ir sekti jų išaudymą. Tuos taikinius žvalgas parenka pagal bendrą uždavinį.

105. Oro žvalgas, sekdamas išišaudymą, savo uždavinį turi vykdyti iki galui; jam negalima tuo pačiu laiku pavesti kitų uždavinių. Bet jei uždavinį vykdydamas žvalgas pastebės ypatingai svarbių taikinių, pavyzdžiui, susibūrimus bei pasirengimus priešpuolimams, vorų judėjimą, daug žalos darančias muins baterijas, jis turi teisę savo atsakomybe nutraukti darbą ir reikalauti perkelti ugnį į jo nurodomą naują taikinį.

Baterijos (grupės) vadas gali patenkinti arba nepatenkinti tokį žvalgo reikalavimą. Jam priklauso galutinis sprendimas ir žvalgas turi jį vykdyti. Bet tada baterijos (grupės) vadas turi atsiminti, kad jis yra atsakingas už neišnaudojimą žvalgo suteiktų svarbių žinių.

106. Geriausias skridimo aukštis išišaudymui sekti yra 1000—2000 m. Sekimas skrendant žemiau kaip 600 m nepatogus. Paprastai išišaudymo metu skrendama: a) elipse, ku-

riame yra taikinys ir ryšių aikštelė arba taikinys ir baterijos ugniavietė; b) ratais viršum taikinio; c) savo pusėje.

Skridimo aukštis ir kelias priklauso nuo priešo turimų priešlėktuvinių apsaugos priemonių, sekimo sąlygų, baterijos trajektorijų aukščio ir t.t.

B a t e r i j o s   į s i š a u d y m a s

107. Baterijos išišaudymas paprastai pavedamas vykdyti vyresniajam karininkui ugniavietėje, o baterijos vadas iš sekyklos seka visą išišaudymo eigą, kad, prireikus, galėtų pats perimti vadovavimą bei duoti nurodymų.

Baterijos vadas, gavęs pranešimą, kad lėktuvas išskrido, apie tai išpėja ryšių aikštelės viršininką ir vyresnįjį karininką.

Oro žvalgas suranda nurodytame plote ryšių aikštelę ir su ja susiriša. Po to jis skrenda ieškoti taikinių arba, jei taikiniai iš anksto buvo žinomi, gavęs per ryšių aikštelę iš baterijos vado apie juos nurodymą, skrendą jų patikrinti.

Suradęs bei patikrinęs taikinius, praneša ryšių aikštei vienu kuriuo taikinių nurodymo būdu jų duomenis.

Taikinių nurodymo duomenys iš ryšių aikštelės perduodami vyresniajam karininkui ir baterijos vadui. Vyresnysis karininkas parengia bateriją šaudyti ir apie tai praneša ryšių aikštei.

Po to ryšių aikštelėje rodomas ženklas „baterija parengta“.

P a s t a b a. Baterijos pabūklai iš anksto neužtaisomi, bet užtaisytojai laiko parengtus sviedinius (ant kelių) ir laukia komandos „ugnis“.

108. Pastebėjęs ženklą „baterija parengta“, žvalgas skrenda taikinio linkui ir, parinkęs patogų sekimui momentą, praneša „ugnis“.

Parinkdamas sekimui momentą žvalgas apskaičiuoja laiką, per kurį bus perduota baterijai komanda, ir sviedinio lėkimo laiką, kad sviedinių sprogo metu jis būtų patogiausiose sekimo sąlygose.

109. Gavusi pranešimą „ugnis“, ryšių aikštelė perduoda jį baterijos ugniavietei (vyr. karininkui) ir baterijos vadui. Baterija šauna komanduojuojant vyresniajam karininkui.

Baterijai iššovus, ryšių aikštelėje nuimamas ženklas „baterija parengta“ ir rodomas 46 (baterija šovė).

110. Pastebėjęs, kur nukrypo nuo taikinio vidutinis sprogo taškas, žvalgas perduoda ryšių aikštei išmatuotus duomenis. Tuos duomenis ryšių aikštelė perduoda vyresniajam karininkui ir baterijos vadui. Vyresnysis karininkas apskaičiuoja pataisas, komanduoja baterijai ir, jai pasirengus, praneša ryšių aikštei „baterija parengta“.

Po to ryšių aikštelėje vėl rodoma „baterija parengta“. Žvalgas, tai pastebėjęs, pra-

neša „ugnis“. Taip daroma iki bus baigtas iššaudymas. Kada baigti iššaudymą, sprendžia vyresnysis karininkas arba baterijos vadas.

Iššaudymą pabaigus, žvalgui gali būti duotas naujas uždavinys arba rodoma 98 (jūs mums nereikalingi, baigta).

Visos vyresniojo karininko komandos baterijai ir pranešimai ryšių aikštelei iš ugnia vietės perduodami ir baterijos vadui.

Baterijos vadas, jei ras reikalingu, pats daro visus skaičiavimus ir tuo tikrina vyresniojo karininko komandų teisingumą.

111. Baterija iššaudo eilėmis, paprastai eile „po vieną“. Vyresnysis karininkas arba baterijos vadas iš gaunamų žvalgo pastebėjimų bendromis šaudymo taisyklėmis nusprendžia, kada leisti eilę „po du“ ar „po tris“ (pav., norint rasti patobulintą taikiklį arba pagreitinti iššaudymą į gyvąjį taikinį ir tuo pačiu metu jį kauti). Eilė „po vieną“ paleidžiama kaip salvė, kitos eilės — greitąja ugnimi.

112. Paprastai, iššaudoma granatomis. Neturint granatų, galima iššaudyti šrapneliais daužomuoju būdu.

Kada žvalgas dėl tam tikrų priežasčių (pav., balota, šlapia vieta) negali pastebėti daužomojo šaudymo sprogimų, jis turi teisę reikalauti iššaudyti oriniais sprogimais. Tuokart degtuvai nustatomi nuliniam arba (iššaudant į gyvus taikinius) normaliam sprogimų aukščiui.

113. Vidutiniai sprogimų nukrypimai nuo taikinio paprastai matuojami pasaulio šalių

atžvilgiu (nuo meridiano ir paralelės, einančių per taikinį).

Jei baterijos ugniavietė žvalgui žinoma, tai sprogimų nukrypimai matuojami nuo dviejų vaizduojamųjų linijų: 1) linija baterija — taikyns ir 2) einanti per taikinį linija, statmena su pirmąja.

Sprogimų nukrypimų dydį žvalgas sprendžia palygindamas jį su vienu ar keliais iš anksto išmatuotais vietinių daiktų dydžiais. Norėdamas tiksliau nustatyti nukrypimus, jis pasižymi vidutinį sprogimų tašką iš anksto parengtoje nuotraukoje (jei ją turi).

Sprogimų sekimas pagal pasaulio šalis

114. Išišaudoma lygiagrete vėduokle. Vėduoklė pritaikoma taikiniui tik sprogimams prie jo priartėjus.

115. Vidutinio sprogimų nukrypimo atstumai iš lėktuvo pranešami trimis skaitmenimis, nurodant prieš kiekvieną atstumą nukrypimų prasmę trimis raidėmis. Pav., RYT (VAK) ii 202 ii SIA (PET) ii 353 — į rytus (vakarus) 200 m, į šiaurę (pietus) 350 m.

Jei sprogimai pastebėti meridiane ar paralelėje, tai pranešama tik vienos krypties duomenys:

P a v y z d y s.

- a) SIA ii 055 (į šiaurę 50 m, į rytus (vakarus) nenukrypo);
- b) VAK ii 101 (į vakarus 100 m, į šiaurę (pietus) nenukrypo).

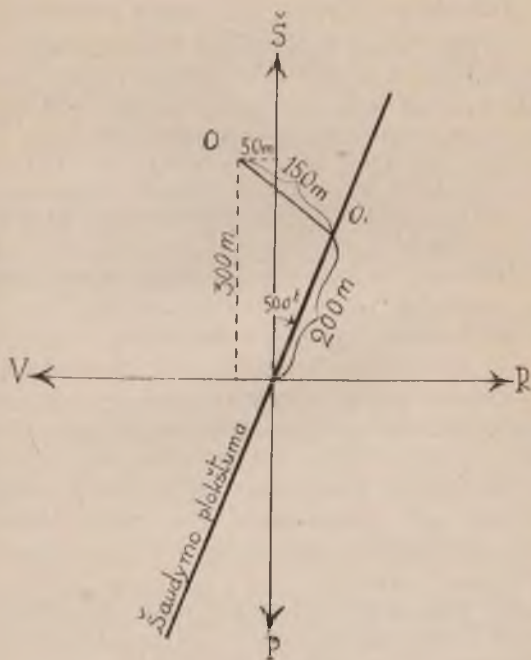
Jei eilė apgaubia taikinį, tai pranešama trimis raidėmis — AAA. Pav., AAA RYT ii 055 ii PET ii 055 (apgaubiančioji eilė, vidutinis nukrypimas į rytus 50 m, į pietus 50 m) arba tik AAA (apgaubiančioji eilė).

116. Prieš pradėdant iššaudymą, vyresnysis karininkas ar baterijos vadas brėžia popieriuje (geriausia milimetriniame arba kvadratuotame) dvi statmenas linijas, kurių susikirtime bus taikinys (14 brėž.). Pet taikinį, krypties baterija — taikinys azimutu, brėžia liniją, kuri vaizduoja šaudymo plokštumą.

Gavus iš žvalgo pranešimą, popieriuje tam tikru masteliu (geriausia 1:10.000) pažymimas vidutinis sprogimo taškas, kuris projektuojamas į šaudymo plokštumą. Po to brėžinyje grafiškai matuojamas sprogimų nukrypimas tolyje ir kryptyje ir surandamos atitinkamos pataisos.

Greitesniam pataisų skaičiavimui, geriau vartoti sekimo tinklelis, jei yra, arba skaidrėje ar celuloide nubrėžtas kampobrėžis (transportieris) su atstumų pažymėjimais.

P a v y z d y s. Pagrindinio pabūklo — taikinio krypties azimutas 500^t . Atstumas iki taikinio 5000 m. Žvalgas praneša: SIA ii 303 ii VAK ii 055. Mastelyje 1:5000 surandamas vidutinis sprogimų taškas 0. Išmatavus rasta: $OO_1 = 30$ mm (150 m), $TO_1 = 40$ mm (200 m). Pataisos: dešiniau 0—28 ($150:5,2 = 28^t$), tolį sumažinti 200 m.

14 brėž.

Sprogimų sekimas pagal kryptį baterija — taikinys.

117. Įsišaudoma taikiniui pritaikinta vėduokle. Jau pirmosios eilės vėduoklė, kai pradeda sekti lėktuvas, gali būti pritaikinta taikiniui, jei jo plotis pakankamai tiksliai žinomas ir jei šaudymo parengimo tikslumas yra pakankamas.

118. Apie vidutinį nukrypimą pranešama:

DDD ii 404 ii NNN ii 353 (dešiniau 400 m, neprilėkėlis 350 m). Jei žvalgas negali įvertinti tolio ar krypties (arba abiejų) nukrypimų dydžio, tai praneša vidutinį nukrypimą.

P a v y z d y s.

DDD ii 202 ii PPP (dešiniau 200 m, perlėkėlis);

KKK ii NNN ii 055 (kairiau, neprilėkėlis 50 m);

KKK ii PPP (kairiau, perlėkėlis).

Jei eilė apgaubia taikinį, tai pranešama:

AAA ii NNN ii 055 (apgaubiančioji eilė, neprilėkėlis 50 m) arba AAA (apgaubiančioji eilė).

Pastebėjus sprogimus kryptyje, pranešama tik apie perlėkėlius arba neprilėkėlius. Pav., NNN ii 202 (neprilėkėlis 200 m, kryptis tikra).

Jei tolis tikras, pranešama tik apie nukrypimus į dešinę arba į kairę. Pav.: DDD ii 055 (dešiniau 50 m, tolis tikras).

119. Gavus žvalgo pranešimą apie sprogimų pastebėjimus, pataisos baterijoje daromos taip:

- a) tolyje — atstumas didinamas arba mažinamas tiek metrų, kiek buvo pranešta;
- b) kryptyje — gautas nukrypimas metais paverčiamas tūkstantinėmis, padalijus metrų skaičių iš $\frac{1}{1000}$ atstumo iki taikinio.

P a v y z d y s.

Atstumas iki taikinio buvo 4500 m.

Žvalgas pranešė DDD ii 101 ii PPP ii 202.

Pataisos: kairiau 0—21 ($100:4,7=21'$),
atstumą sumažinti 200 metrų.

120. Po priėmimo ryšių aikštelėje žvalgo pranešimo „ugnis“, baterija turi iššauti per 10 sekundžių. Todėl baterija turi pranešti ryšių aikštelei „baterija parengta“ tik tada, kai ji tikrai bus pasirengusi šauti.

Jei per 10 sekundžių baterija iššauti nesuspėjo, tai ji nešauna ir laukia antro pranešimo „ugnis“.

Jei dėl kurių priežasčių iššauti nebuvo galima ir tenka palaukti ilgesnį laiką, tai, nelygu reikalas, rodomas 95 (laukite kelias minutes) arba 40 (baterija neparengta, laukite daugiau kaip 10 minučių).

121. Kai dėl pasitaikančių kliūčių baterija negali šaudyti visais savo pabūklais, šauna tik tie pabūklai, kurie gali. Jei tik vienas pabūklas tegali šauti, tai visai nešaunama.

122. Jei baterijai iššovus žvalgas dėl kurios nors priežasties (pav., nebuvo pasirengęs sekti, neteisingai priskrido prie taikinio, užėjo debesys, artinosi priešo lėktuvas) negalėjo sekti sprogimų, tai praneša 21 (negalėjau sekti). Baterijos ugnis pakartojama gavus pranešimą „ugnis“.

123. Jei žvalgas galėjo sekti ir sekė, bet sprogimų nepastebėjo, tai praneša 27 (nepastebėjau).

Baterija šauna antrą kartą tais pačiais nu-
statymais. Jei ir šios eilės sprogimai nepaste-
bėti, tai vyresnysis karininkas atsiklausia ba-
terijos vadą ir, gavęs jo leidimą tęsti iššaudy-
mą, keičia šaudymo duomenis taip, kad spro-
gimai gautųsi tokioje vietoje, kur jie bus ge-
riau matomi.

124. Jei sprogimų išsidėstymas nenorma-
lus, tai, nelygu reikalas, žvalgas praneša 24
(nenormalus išsidėstymas kryptyje), arba 15
(nenormalus išsidėstymas tolyje), arba 24 ir
15 kartu.

Jei nenormalus išsidėstymas vėl pasikar-
toja, tai rodomas 95 (laukite kelias minutes)
arba 40 (baterija neparengta, laukite daugiau
kaip 10 minučių). Po to patikrinami baterijo-
je šaudymo duomenys arba leidžiama eilė
aukštųjų sprogimų.

Jei žvalgas gali spręsti, kurio pabūklo
sprogimai nenormalūs, tai jis pirmiau prane-
ša apie normaliai išsidėstančių sprogimų vidu-
tinį nukrypimą, o po to — šito pabūklo numerį
ir jo sprogimų nukrypimus. Pav., ML ML
RYT ii 055 ii PET ii 101 ii 03 ii RYT ii 151 ii
SIA ii 202 = (vidutinis sprogimų nukrypimas
į rytus 50 m, į pietus 100 m, trečiojo pabūklo
sprogimai į rytus 150 m, į šiaurę 200 m).

Pirmuoju pabūkle laikomas dešinysis, kiti
numeriai — iš eilės į kairę nuo pirmojo.

125. Jei vėduoklė taikiniui netinka, žval-
gas praneša 33 (vėduoklė perplati) arba 36
(vėduoklė per siaura), pažymėdamas, kiek
metrų.

Baterija, gavusi šį pranešimą, pritaiko vėduoklę, suglausdama arba išskleisdama ugnį nuo vieno vidurinių pabūklų.

Kada išišaudoma lygiagrete vėduokle, žvalgas gali taip pat pranešti 33 arba 36, jei jos plotis atrodo neatitinkąs lygiagretės vėduoklės pločio. Vėduoklė laikoma lygiagrečia, kai jos plotis apytikriai 80—100 m.

Kelių baterijų išišaudymas

126. Kelių baterijų gali būti sekamas:

- a) išišaudymas į atskirus taikinius,
- b) išišaudymas į vieną bendrą taikinį.

Išišaudymas į atskirus taikinius

127. Grupės vadas, nustatęs, kurios baterijos į kuriuos taikinius ir kuria eile turės išišaudyti, iš anksto praneša žvalgui taikinių numerius ir išišaudymo eilę. Jei galima, reikia nustatyti taikinių eilę iš dešinės ar kairės.

128. Jei grupės vadas taikinius surasti paveda žvalgui, tai žvalgas, suradęs, juos numeruoja ir numerius praneša ryšių aikštei. Į taikinius išišaudoma tokia eile, kaip praneša žvalgas.

129. Jei žvalgui iš anksto nebuvo nurodyta sekti kelių baterijų išišaudymo, o grupės vadas nori, kad jis šį išišaudymą sektų, ryšių aikštelėje rodoma 80 (sekite vienu metu kelių baterijų šaudymą).

Po to žvalgui taikiniai nurodomi šaudymo eilės tvarka.

130. Taikinius nurodžius ir visoms baterijoms pasiruošus, ryšių aikštelėje rodoma „baterija parengta“. Žvalgas, pamatęs šį ženklą, skrenda sekti pirmą iš eilės taikinį ir praneša „ugnis“.

Pirmajai (iš nustatytos eilės) baterijai šovus, žvalgas pasižymi sprogimų nukrypimus ir, sekdamas kitą iš eilės taikinį, vėl praneša „ugnis“. Po to šauna kita iš eilės baterija. Taip daroma, kol visos baterijos iššauna.

Visoms baterijoms iššovus, ryšių aikštelėje rodoma 46 (baterija šovė), o žvalgas praneša atskirai visų šovusių baterijų sprogimų nukrypimus pagal jų šovimo eilę.

Ryšių aikštelė po kiekvieno žvalgo pranešimo rodo 91 ir kiekvieną pranešimą tuojau perduoda baterijoms.

131. Vyresnieji karininkai, gavę pranešimus, daro reikiamas pataisas.

Pirmai šovusiai baterijai pasiruošus, ryšių aikštelėje vėl rodoma „baterija parengta“. Kitos baterijos turi spėti pasirengti iki ateis jų šovimo eilė. Toliau įsišaudymas tęsiamas aukščiau nurodyta tvarka.

132. Jei kuri baterija per 10 sekundžių iššauti nesuspėjo, tai ji toje eilėje visai nešauna, o laukia sekančios eilės. Žvalgas, laiku nesulaukęs sprogimų, praneša „ugnis“ į sekantį taikinį.

133. Jei į kurį taikinį baterija nešovė arba žvalgas sprogimų nepastebėjo, tai apie jį praneša ZNP (nepastebėjau).

134. Taikiny, kurį sproginiai gaubia, laikomas išaudytu.

Baterijų vadai, gavę pranešimą apie gaubiančiąją eilę, praneša apie tai grupės vadui.

Pabaigus visų baterijų iššaudymą arba grupės vadui nusprendus, kad jį reikia pabaigti, ryšių aikštelėje rodoma 98 arba kuris kitas ženklas.

Įsišaudymas į vieną bendrą taikinį

135. Kai reikia kelioms baterijoms iššaudyti į vieną bendrą taikinį, grupės vadas nustato baterijų šaudymo eilę; iššaudymas vyksta taip pat, kaip ir kelių baterijų į atskirus taikinius.

Įsišaudant vienu metu kelioms baterijoms, geriau paskirti šaudymo vadovą (vieną baterijų vadų), kuris, būdamas ryšių aikštelėje, prižiūrėtų grupės vado nustatytą iššaudymo tvarką.

Įsišaudymas į judančius taikinius

136. Įsišaudoma:

- a) į tikruosius judančius taikinius,
- b) į kurį nors vietinį daiktą (būsimojo taikinio vietą, pro kurį neišvengiamai turės praeiti taikiny (pav., kryžkelė, tiltas, brasta, siauruma).

Baterija iššaudo eilėmis „po vieną“, „po du“ ar „po tris“ (žr. 111 str.). Taikiniai paprastai nurodomi koordinatėmis arba pagal sutartą vietinį daiktą.

Įsišaudymas į tikruosius judančius taikinius

137. Žvalgas nurodo slenkančio taikinio ne dabartinę vietą, bet būsimąją, t. y., tą vietą (tašką), kur taikinį spėja būsiant tuo metu, kai pirmosios eilės sviediniai sprogs.

Reikia apskaičiuoti laiką taikiniui nurodyti ir baterijai parengti, kuri atstumą taikinyms per tą laiką nueis ir tame atstume parinkti įsišaudymo tašką.

Po to nurodoma taikinio rūšis ir perduodamos parinktojo taško koordinatės (arba atstumai nuo vietinių daiktų).

Pav.: MA MA SLN ii PES ii 752647 ii
YPS=SLN PES...LN (slenka pėstininkai, kurių koordinatės: x — 75200 m, y — 64700 m, esu pasiruošęs sekti).

138. Priėmus tokį pranešimą, baterija parengiama šaudyti ir rodoma 41 (šaudymas cilmėmis „po 1“, baterija parengta). Žvalgas, palaukęs, kol taikinyms visai priartės prie parinktojo taško, praneša „ugnis“. Jei žvalgas pastebi, kad taikinyms keičia kryptį, nelaukdamas praneša „ugnis“.

139. Baterijai iššovus, žvalgas praneša vidutinį sprogimų nukrypimą ne nuo nurodytojo taško, bet nuo to taško, kuriame atsidurs taikinyms, kol bus išleista sekanti eilė.

Po kiekvienos eilės pagal gautus pranešimus keičiami baterijos šaudymo duomenys ir ryšių aikštelėje rodoma: 41, 42 arba 43. Žvalgas reikiamu laiku praneša „ugnis“.

140. Jei reikia ugnį skubiai paleisti, tai žvalgas pranešimo gale perduoda 37 (skubiai paleisti ugnį).

Pav., NO NO SIA ii 101 ii VAK ii 055 ii
37 = SIA ii 101 . . . . (į šiaurę 100 m, į va-
karus 50 m, skubiai paleisti ugnį).

Gavus tokį pranešimą, tuojau leidžiama eilė „po 3“, nerodant ženkle 43 ir nelaukiant žvalgo pranešimo „ugnis“.

Jei pastebėta pataikymų į taikinį, žvalgas, nieko nelaukdamas, praneša 37.

Pav., MA MA 37 = 37 (MA — šauki-
nys, 37 — skubiai paleisti ugnį).

Baterija tuojau leidžia eilę „po 3“.

Jei šie šūviai gerai kliudė taikinį ir taiki-
nys dar neišėjo iš kliudytos vietos ir neišsi-
sklaidė, tai žvalgas tuojau tokiu pat būdu pa-
kartoja ugnį.

Jei taikiny s neišsiskleidęs išeina iš apšau-
domojo ploto, žvalgas aukščiau sakytu būdu
(139 str.) nurodo, kur reikia perkelti ugnį.

141. Kada baterijos ugniavietė žinoma, ge-
riausia sprogimus sekti baterijos — taikinio
krypties atžvilgiu.

Šiuo atveju pirmosios eilės leidžiamos skir-
tingais tolio nustatymais.

Kai baterija yra parengta, ryšių aikštelėje
rodomas ženklas 44 (šaudymas skirtingomis
eilėmis „po 1“, baterija parengta).

Po oro žvalgo pranešimo „ugnis“ leidžia-
mos trys eilės 200 m tolio skirtumais, prade-

dant paprastai nuo 200 m mažesniu toliu negu apskaičiuotasis.

Žvalgas praneša vienos arčiausiai prie taikinio pastebėtos eilės vidutinį nukrypimą.

Pav.: MA MA 2 ii DDD ii 055 ii NNN ii 101=DDD...101 (antrosios eilės sprogimai dešiniau 50 m, neprilėkėlis 100 m).

Baterijoje daromos reikalingos pataisos ir toliau šaudoma vienodais tolio nustatymais 137—140 str. nurodymais.

Kada šaudymo tolis didesnis kaip 5000 m, naudinga pirmąsias eiles leisti 400 m tolio skirtumais.

Įsišaudymas į būsimojo taikinio vietą

142. Įsišaudant į vietą, per kurią turės praeiti taikiny, žvalgas iš pradžių nurodo taikinio rūšį ir tą vietą, kur taikiny dabar yra, paskui prašo šaudyti į nurodomą būsimojo taikinio vietą.

Pav.: XL XL GUR ii VOR ii 346842 ii GIL ii 202 ii 39 ii 359847 ii YPS=GUR...
...LN (XL — aikštelės šaukinys, gurguolių vora, kurios koordinatės 346842, gilu-
ma 200 m, 39 — šaudykite būsimojo taiki-
nio vietą, kurios koordinatės 359847, YPS
— esu pasirengęs sekti šaudymą).

143. Gavęs pakankamą įsišaudymą į būsimojo taikinio vietą, žvalgas praneša: XL XL 28 = 28 (nutraukite ugnį).

Po to baterija pasirengia kaunamajam šaudymui. Tuo metu, kada taikiny pasiekia nurodytą vietą, žvalgas praneša: XL XL GUR ii VOR ii 359847 ii 37 = GUR VOR.....LN (Gurguolių vora pasiekė vietą, kurios koordinatės 359847, skubiai paleisti ugnį). Baterija tuoju pradedama kaunamąjį šaudymą.

Įsišaudymas į atsitiktinai pasirodančius taikinius

144. Žvalgui vykdant kuriuos nors uždavinius, gali rasti reikalas šaudyti į atsitiktinai pasirodančius svarbius taikinius. Čia galimi atsitikimai:

- a) taikinį pastebi ir nurodo žvalgas,
- b) taikinį nurodo artilerijos vadas.

145. Žvalgas, pastebėjęs taikinį ir nusprendęs, kad jį reikia apšaudyti, šaukia ryšių aikštelę to dalinio, kurio naudai jis veikia.

Susirišęs, žvalgas praneša 53 (šaudykite atsitiktinai pasirodžiusį taikinį).

146. Jei dalinys (grupė, baterija) gali šaudyti, tai ryšių aikštelėje rodoma 55 (esu pasirengęs jums padėti).

Po to žvalgas nurodo taikinį ir seka įsišaudymą.

147. Jei dalinys šaudyti negali, tai jis, gavęs pranešimą 53, nurodo žvalgui kitą dalinį (ryšių aikštelę), kuris galės patenkinti jo prašymą (ryšių aikštelėje rodoma 52 arba 54).

148. Jei dalinio vadas, nusprendžia nurodytojo taikinio nešaudyti, tai ryšių aikštelėje rodoma 98.

149. Kai artilerijos vadas iš ko nors sužino apie svarbų taikinį ir nori, kad to taikinio šaudymą sektų žvalgas, ryšių aikštelėje rodoma 53.

Jei žvalgas ryšių aikštelės rodomo ženkle nemato, tai ryšių aikštelė stengiasi atkreipti jo dėmesį (dūmais, raketomis ir t. t.).

Žvalgas, pamatęs ryšių aikštelėje minėtą ženklą, tuojau su ja susiriša ir ryšių aikštelė nurodo taikinį.

Žvalgas, suradęs taikinį, pakartoja taikinio nurodymo duomenis ir seka įsišaudymą.

III s k i r s n i s

Šaudymo tikrinimas

150. Šaudymo tikrinimas turi tikslą patikrinti šaudymo parengimo duomenis, nustatytus tikriesiems taikiniams arba padedamiesiems taikiniams (žyminiams).

Tikrinimu galima ištaisyti nežymias parengimo klaidas ir tuo sumažinti šaudomąjį plotą, o kartu ir sviedinių išlaidas.

151. Šaudymas tikrinamas tik atlikus kiek galint pilnesnį šaudymo duomenų parengimą į topografiškai žinomus nematomus taikinius. Priešingu atveju, šaudymą tikrinti reikėtų kelis kartus ir jis virstų paprastu įsišaudymu.

152. Taikinių topografinė padėtis turi būti kuo tiksliau nustatyta ir pažymėta artilerijos vadų planšetėse ar žemėlapiuose.

Tai geriausiai galima padaryti taikinius fotografuojant iš lėktuvo. Jei oro žvalgas negali taikinių nufotografuoti, tai jų padėtį pakankamu tikslumu jis gali nustatyti tik turėdamas stambaus mastelio žemėlapius.

Taikinių padėtis dar gali būti žinoma iš ankstybesnių artilerijos šaudymų.

153. Paprastai vienas lėktuvas tuo pačiu laiku tikrina kelių baterijų (grupės) šaudymą. Vienos baterijos šaudymas tikrinamas tik tada, kai ji šaudo kelius taikinius. Vienos baterijos šaudymas į vieną taikinį tikrinamas tik ypatingais atsitikimais.

154. Taktinių aplinkybių pakitimas, naujas artilerijos paskirstymas, atmosferinių sąlygų pasikeitimas gali parcikalauti iš naujo patikrinti šaudymą į tuos pačius taikinius.

Nors, šaudymą patikrinus, ir būtų pastebėta žymesnių parengimo klaidų ir iš pirmo žvalgo pranešimo nebūtų galima pasiekti reikalingo šaudymo tikslumo, tai vis dėlto, skubiai prireikus, galima pradėti kaunamąjį šaudymą. Tačiau, kaip tik bus laiko, reikia taisyti pastebėtas klaidas, tikrinant parengimo duomenis ir kartojant šaudymo tikrinimą.

155. Artilerijos (grupės) vadas iš anksto sudaro šaudymo tikrinimo planą, kuriame nurodo:

- a) apytikrę šaudymo pradžią,
- b) šaudančias baterijas ir jų šaudymo eilę,

- c) taikinių numerius šaudymo eilės tvarka ir taikinių paskirstymą baterijoms,
- d) taikinių koordinates, jų rūšį, plotį bei gilumą,
- e) tikrinimo kartojimo sąlygas bei tvarką.

Esant reikalui, artilerijos vadas dar nurodo, kurios baterijos turės nutraukti šaudymą, kad nekliudytų žvalgui sekti tikrinamųjų baterijų šaudymus.

Šaudymo tikrinimo planą gauna baterijų vadai, ryšių aikštelės viršininkas ir, jei galima, šaudymą tikrinantis žvalgas.

156. Vienam žvalgui skiriama tikrinti tiek baterijų, kad jis, patikrinęs visų baterijų šaudymus, galėtų dar pakartotinai patikrinti šaudymą tų baterijų, kurių:

- a) tikrinamoji eilė būtų nepastebėta,
- b) tikrinamoji eilė būtų abejotina,
- c) tikrinamoji eilė neapgaubtų taikinio.

157. Šaudymą tikrinant, lengvųjų patrankų baterijos šaudo eilėmis „po 3“, lengvųjų haubicų baterijos — „po 2“ ir sunkiųjų pabūklų baterijos — „po 1“. Tikrinamoji eilė išleidžiama greitąja ugnimi; išleidimas turi trukti ne ilgiau kaip 15 sekundžių. Į tikruosius taikinius šaudoma taikiniui pritaikyta vėduokle, o į padedamuosius taikinius (žyminius) — lygiagrete vėduokle.

158. Baterijų vadai pagal šaudymo tikrinimo planą parengia visus šaudymo duomenis nurodytiems taikiniams ir juos iš anksto perduoda vyresniesiems karininkams ugniavietė-

je, nurodydami šaudymo eilę pagal taikinių numerius.

Vyresnieji karininkai prieš tikrinimo pradžią komanduoja baterijoms nustatymus visiems taikiniams (pagal numerius); nustatymus užsirašo pabūklų viršininkai. Po to visos baterijos pasirengia šauti į pirmus iš eilės taikinius, o vyresnieji karininkai apie tai praneša ryšių aikštelės viršininkui.

159. Artilerijos (grupės) vadui sudarius šaudymo tikrinimo planą, šaudymo vadovu paprastai būna ryšių aikštelės viršininkas.

Ryšių aikštelės viršininkas prieš tikrinimo pradžią pasitikrina, ar visos baterijos parengtos šauti ir ar į tuos pačius taikinius, kurie nurodyti plane. Lėktuvui susirišus su ryšių aikštele, jis apie tai išpėja vyresnius karininkus.

160. Lėktuvui nustatytu laiku atskridus ir susirišus su ryšių aikštele, žvalgui rodomas ženklas 30 (sekite šaudymą taikinių, kurių nr. bus rodomi) ir perduodami pagal planą visi taikinių nr. šaudymo eilės tvarka.

Žvalgas kartoja taikinių numerius ir skrenda taikinių surasti bei patikrinti.

P a v y z d y s. Ryšių aikštelė rodo 30, žvalgas atsako: AB AB SN SN. Ryšių aikštelė rodo 81, žvalgas atsako: AB AB 81 SN SN. Ryšių aikštelė rodo 82, žvalgas atsako: AB AB 82 SN SN ir t. t.

Jei pagal planą reikia patikrinti šaudymą kelių baterijų į kurių nors vieną taikinį, tai ry-

šių aikštelė iš eilės rodo to paties taikinio numerį tiek kartų, kiek baterijų jį šaudys.

Pavyzdžiui, kai reikia patikrinti 2 baterijų šaudymą į 83 taikinį, ryšių aikštelė 83 rodyd du kartus ir žvalgas tą nr. pakartos irgi du kartus.

161. Taikinius nurodžius ir baterijoms pasirengus, ryšių aikštelė rodo 43 (šaudymas eilėmis „po 3“, baterija parengta).

Žvalgas praneša: „į taikinį . . . nr., ugnis“ (pav. AB AB 81 ii UUU = 81 ii UUU).

Ryšių aikštelės viršininkas komanduoja pirmajai nustatytos eilės baterijai „ugnis“. Baterija iššauna eilę, vyresnysis karininkas praneša apie tai ryšių aikštei ir ryšių aikštelė rodo 46 (baterija šovė).

Žvalgas seka pirmą iš eilės (kaip buvo perduota) taikinį, nustato vidutinį sprogimų nukrypimą ir jį praneša. Pav.: AB AB RYT ii 101 ii PET ii 055 = RYT ii 101. . . (į rytus 100 metrų į pietus 50 metrų). Ryšių aikštelė rodo 91 (supratau). Žvalgas praneša: SN SN SN (supratau).

Ryšių aikštelės viršininkas apie gautus pastebėjimus praneša vyresniajam karininkui ir grupės vadui.

Vyresnysis karininkas komanduoja baterijai sekantį (jai skirtą) taikinio numerį ir skaičiuoja pataisas pirmajam taikiniui.

Taip baigiamas tikrinti nustatyta eile pirmosios baterijos šaudymas į pirmą taikinį.

162. Po to, sekančio taikinio šaudymui tikrinti, ryšių aikštelėje vėl rodoma 43 (šaudymas eilėmis „po 3“, baterija parengta).

Žvalgas praneša sekančio taikinio nr. ir „ugnis“. Pav., AB AB 82 ii UUU. Toliau daroma taip pat, kaip tikrinant šaudymą į pirmąjį taikinį. Tokiu pat būdu tikrinamas šaudymas ir į visus kitus taikinius, visų arba vienos baterijos.

163. Jei šaudymą tikrinant kuri nors baterija dėl kokių nors kliūčių negalės šauti nustatytoje eilėje arba bus reikalas pakeisti tikrinimo planą, tai ryšių aikštelėje prieš kiekvieną šaudymą rodoma 30 ir taikinio numeris.

P a v y z d y s. Kuris nors vyresnysis karininkas pranešė, kad jo baterija negali šauti į 83 taikinį. Ryšių aikštelės viršininkas žino, kad kita baterija yra pasirengusi šauti į 84 taikinį. Tuomet aikštelėje rodoma 30, žvalgas atsako „supratau“. Po to ryšių aikštelėje rodoma 84, žvalgas kartoją taikinio nr. Toliau aikštelėje rodoma 43, žvalgas praneša „ugnis“ ir aikštelės viršininkas pasirengusiai baterijai komanduoja „ugnis“. 83 ryšių aikštelėje bus rodoma tada, kai šauti į tą taikinį pasirengs praleistoji baterija arba patikrinus šaudymą į visus taikinius. Taip pat daroma ir grupės vadui tikrinimo metu pakeitus planą.

164. Jei žvalgas, suklydęs, pranešė „ugnis“ ne į tą taikinį, į kurį turėjo pranešti, tai ryšių aikštelėje rodoma 30 ir tikrasis taikinio numeris.

Jei žvalgas nepastebėjo sproгимų arba baterija nespėjo nustatytu laiku iššauti, tai jis praneša ZNP (nepastebėta), ir toliau šau-

doma į sekančius taikinius. Jei norima tuojau vėl patikrinti šaudymą į tą patį taikinį, tai aikštelėje rodoma 30 ir to paties taikinio nr.

165. Jei kurio taikinio (ar taikinių) šaudymą reikia pakartotinai patikrinti, tai ryšių aikštelėje rodomas tikrinamojo taikinio (ar taikinių) numeris ir po to — „šaudymas eilėmis „po 3“, baterija parengta“. Toliau tikrinimas eina tokiu pat būdu, kaip ir pirmą kartą.

166. Kai žvalgas pastebi, kad šaudančios baterijos vėduoklė neatitinka taikinio (per plati, per siaura), tai gale pranešimo apie sprogimų nukrypimus praneša ir apie vėduoklę. Pav.: AB AB RYT ii 055 ii PET ii 101 ii 33 ii 044 = RYT. . . (į rytus 50 m, į pietus 100 m, vėduoklė per plati 40 m).

167. Patikrinus nustatytus šaudymus, ryšių aikštelėje rodoma 98 (jūs mums neberekalingi) arba kuris nors kitas ženklas. Lėktuvas skrenda į aerodromą arba vykdyti kitą uždavinį.

Baterijos iš gautų pranešimų ištaiso savo šaudymo duomenis ir, jei reikia, įsišaudo į matomus nuo žemės padedamuosius taikinius (žyminius).

Šaudymą tikrinant, kad neįvyktų painiavos, žvalgas ir baterijos turi ypatingai griežtai laikytis nustatytos tikrinimo tvarkos.

IV skirsnis

Kaunamojo šaudymo sekimas

168. Kaunamojo šaudymo sekimas turi tikslą patikrinti, ar šaudančių baterijų sviediniai kliudo joms skirtus taikinius.

Kaunamąjį šaudymą sekant, galimi du atsitikimai:

- a) kelios baterijos kaunami šaudo į atskirus taikinius arba sutelkta ugnimi į vieną bei kelius taikinius pagal nustatytą planą ir žvalgas yra paskirtas sekti jų šaudymą;
- b) žvalgas atsitiktinai pastebi kaunami šaudančių baterijų sviedinių sprogimus, kurie taikinių nekliudo.

169. Lėktuvui atskridus sekti kaunamąjį šaudymą, ryšių aikštelė rodo ženklą 50 (kaunamasis šaudymas). Po to, jei žvalgui iš anksto buvo perduoti taikinių numeriai ir šaudymo eilė, rodo 43 (šaudymas eilėmis „po 3“, baterija parengta).

Jei iš anksto su žvalgu nesusitarta ir jis nežino nei taikinių numerių, nei šaudymo eilės, tai po ženklo 50 ryšių aikštelė perduoda žvalgui visų kaunami šaudomų taikinių numerius. Žvalgas iš eilės visus numerius pakartoja. Ryšių aikštelė tiesia ženklą 43.

Pasirengęs sekti visų taikinių šaudymą, žvalgas iš eilės praneša „ugnis“. Seka visus taikinius ir pasižymi, kurie taikiniai kaunami ir kurie nekaunami. Apie šaudymo išdavus žvalgas siunčia pranešimą, pav., AB AB 35 ii TKN ii 82 ii TKN ii 83 ii 31 ii TKN ii 85 ii TKN ii 87 = 35 ii TKN ii 82 ii ir t. t. (nematau sviedinių krintant į taikinius 82 ir 83 nr., matau sviedinius krintant į taikinius 85 ir 87 nr.).

170. Nekliudytų taikinių šaudymas gali būti pakartotas. Ryšių aikštelė rodo tokių taikinių numerius ir jie pakartotinai šaudomi anksčiau sakytu būdu.

Žvalgas tada praneša vidurinę sprogimų nukrypimą nuo kiekvieno taikinio. Pav.: AB AB 83 ii VAK ii 055 ii SIA ii 101=83 ii VAK ii 055 ii SIA ii 101.

Apie tuos taikinius, kur sprogimų nepastebėjo, arba kur tie sprogimai taip toli nukrypę nuo taikinio, jog galima abejoti, ar jie tos baterijos šūviai, praneša ZNP. Pav.: AB AB 84. ii ZNP = 84 ir t.t. (84 taikinyje sprogimų nepastebėta). Jei žvalgas gali spręsti, kad sprogimai tikrai jo tikrinamos baterijos, nors ir toli nuo taikinio, tai tuomet praneša sprogimų nukrypimų atstumus.

Baigus kaunamojo šaudymo sekimą, ryšių aikštelė rodo 20 (dirbkite toliau savo normalų uždavinį) arba kuri nors kitą ženklą.

171. Kai kelios baterijos kaunamai šaudo į vieną arba kelius taikinius sutelkta ugnimi ir taikiniai žvalgui žinomi, tai žvalgas, pamatęs ryšių aikštelėje ženklą „baterija parengta“, iš eilės pranešinėja „ugnis“ į kiekvieną taikinį. Visos baterijos pagal nustatytą planą šaudo kiekvieną taikinį greitąja ugnimi. Žvalgas seka sprogimus, stengdamasis nustatyti jų padėtį. Po to praneša, pav., AB AB AAA ii 8 ii VAK ii 4 ii SIA ii 6 = AB AB ir t. t. (taikinyje 8 sprogimai, į vakarus 4 sprogimai ir į šiaurę 6 sprogimai). Jei dėl kurių nors priežasčių atskirų sprogimų nukrypimų negalima

nustatyti, tai tuomet pranešama tik vidurinis sprogimų nukrypimas. Jei kurie taikiniai ne-
kliudyti, tai jų šaudymą gali tekti patikrinti
atskiromis baterijomis (153 str.).

172. Jei žvalgui iš anksto nebuvo duotas
uždavinys sekti kaunamąjį šaudymą, bet jis,
vykdydamas kitą uždavinį, pastebi, kad artilerijos
sviediniai nepataiko į taikinius, tai žvalgo
pareiga pranešti apie tai atitinkamiems artilerijos
vadams. Tuo reikalu jis iššaukia pulko
ryšių aikštelę arba nurodytą kitą ryšių aikš-
telę (42 str.) ir praneša apie pastebėtus nu-
krypimus, pav., AB AB PRI ii BTR ii 964245
ii 31 ii VAK ii 303 ii SIA ii 101 = PRI. ii
BTR. ii ir t.t. (priešo baterija, kurios koordi-
natės 964245; matau sviedinius krintant į va-
karus 300 m, į šiaurę 100 m).

Priėmęs tokį pranešimą, ryšių aikštelės vir-
šininkas pats praneša jį kam reikia arba nu-
rodo kitą aikštelę, kuriai tas pranešimas pri-
klauso. Nurodytai aikštei žvalgas pranešimą
pakartoja.

Jei ryšių aikštelė prašo ir žvalgas gali, tai
jis seka to taikinio šaudymą.

PRIEDAI

Priedas 1.

ŠAUDYMO SIGNALAI

a) Pagrindiniai (trijų raidžių)

Šiaurė	S I A
Pietūs	P E T
Vakarai	V A K
Rytai	R Y T
Ugnis	U U U
Dešiniau	D D D
Kairiau	K K K
Neprilėkėlis	N N N
Perlėkėlis	P P P
Kryptis tikra	C C C
Tolis tikras	T T T
Apgaubiančioji eilė	A A A
Orinis sprogimas	O O O
Taikinio pakeitimas	M M M

b) Papildomieji (dviejų skaitmenų)

Pirmasis pabūklas	01
Antrasis pabūklas	02
Trečiasis pabūklas	03
Ketvirtasis pabūklas	04
Pabūklais	05
Ar baterija parengta?	06
Ar baterija šovė?	07
Nematau marškų	09
Sumažinkite eilės greitį	12
Padidinkite eilės greitį	13
Šaudykite iš dešinės	14
Išsidėstymas nenormalus tolyje	15

Sprogimų pastebėta mažiau nei nustatytas minimumas	16
Eilėmis	17
Šaudykite iš kairės	18
Kiek pabūklų iššovė?	19
Negalėjau sekti	21
Išsidėstymas nenormalus kryptyje	24
Paženklinkite savo šaudymo kryptį	25
Granatomis	26
Nepastebėjau	27
Nutraukite ugnį	28
Tikslas pasiektas	29
Matau sviedinius krintant į .... (eina taikinio nr.)	31
Šaudykite toliau	32
Vėduoklė perplati .... (tiek ir tiek)....	33
Šaudykite oriniais sprogimais.....	34
Nematau sviedinių krintant į.....(eina taikinio nr.)	35
Vėduoklė per siaura .....(tiek ir tiek)	36
Skubiai leiskite ugnį (arba skubiai pradėkite kaunamai šaudyti)	37
Aš nutraukiau nuolatinį sekimą	38
Šaudykite į būsimąjį taikinio vietą (eina taikinio nurodymas)	39
Leisiu raketą kai būsiu taikinio kryptyje. Taikinys per .....(eina atstumas) nuo ryšių aikštelės	70

c) Signalinių marškų kodas

Dirbkite toliau savo uždavinį	20
Sekite taikinį, kurio stačiakampės koordinatės bus rodomos	22

Sekite taikinį, kurio poliarinės koordinatės bus rodomos	23
Sekite taikinį, kurio numeris bus rodomas	30
Baterija neparengta, laukite ilgiau kaip 10 minučių	40
Kaunamasis šaudymas	50
Nurodykite kryptį ir atstumą iki taikinio; baterija taikys į lėktuvą	70
Šaudymas oriniais sprogimais; baterija parengta	34
Šaudymas eilėmis „po vieną“; baterija parengta	41
Šaudymas eilėmis „po du“; baterija parengta	42
Šaudymas eilėmis „po tris“; baterija parengta	43
Šaudymas skirtingomis eilėmis „po vieną“; baterija parengta	44
Šaudymas eile ¹⁾ ; sekite pabūklais; baterija parengta	45
Baterija šovė	46
Dirbkite su pulko (rinktinės) ryšių aikšte, kurios kilminės marškos nr. čia rodomas; ši ryšių aikštelė apytikriai rodyklės kryptyje	52
Dirbkite su grupės (baterijos) ryšių aikšte, kurios kilminės marškos nr. čia rodomas; ši ryšių aikštelė apytikriai rodyklės kryptyje	54
Šaudykite atsitiktinai pasirodžiusį taikinį	53
Esu pasiruošęs jums padėti	55
Sekite vienu metu kelių baterijų šaudymą	80

---

1) Tarpas tarp šūvių dvi sekundės.

Priedas 2.

TARNYBINIAI SIGNALAI

Ne (neigiamas atsakymas)	90
Supratau	91
Pakartokite (jūsų radijo signalai prastai girdėti)	92
Nesupratau jūsų radijogramos. Meskite pranešimą	93
Nieko negirdžiu	94
Laukite kelias minutes	95
Klaida	96
Klausykite radiju	97
Dirbkite atsargine banga	11
Dirbkite pagrindine banga	73
Dirbkite šaukiamąja banga	74
Dirbkite banga, kuri bus rodoma	75
Jūs mums nebereikalingi (baiga)	98
Neturiu koordinatėmis parengto žemėlapiu. Vartokite paprastąjį žemėlapi. Taikinį nurodykite vietinio daikto atžvilgiu.	99
Paimkite pranešimą	72
Artėja prieš lėktuvus ¹⁾	

15 brėž.

¹⁾ Prie pagrindinės marškos 2 m atstume tiesias dviejų signalinių marškų kryžius ta kryptimi, kur pastebėtas prieš lėktuvus.

Priedas 3.

ARTILERINIAI SUTRUMPINIMAI

a) Žodžiai

A

Anga	Z A N
Apvalus medis	Z A M
Atskira aukštuma	Z A A
Atskiras	Z A K
Atstumas	Z A T
Atšokėlis (rikošetas)	Z A S

B

1. baterija	Z B A
2. baterija	Z B B
3. baterija	Z B C
Bažnyčia	Z B Z

D

Daržas	Z D R
Debesis	Z D B
Dulkės	Z D L
Dūmai	Z D U

E

Eglė	Z E G
Eilė	Z E L

F

Flankavimas	Z F L
-------------------	-------

G

Geografinė šiaurė	Z G S
Greitoji ugnis	Z G U
Griovys	Z G R

I grupė	Z G A
II grupė	Z G B
III grupė	Z G C
IV grupė	Z G D
H	
Hektometrines koordinatės	Z H M
J	
Judesys	Z J U
K	
Kalnagubris	Z K N
Kaminas	Z K M
Ketera (kalnagubrio)	Z K T
Koplyčia	Z K P
Krūmai	Z K R
Kryžkelė	Z K Z
Kupeta (kūgis)	Z K U
L	
Liepsna	Z L P
M	
Malūnas	Z M L
Marškos	Z M R
Maršrutas	Z M U
Maskavimas	Z M S
Mažiausias taikiklis	Z M T
Metrinės koordinatės	Z M E
Miškelis	Z M I
Miško aikštelė	Z M A
Miško kampas	Z M K
N	
Nepastebėta	Z N P
Numeris (nr.)	Z N U
Nuobraižas (kroki)	Z N K

P

Pagrindinis pabūklas	Z P P
Pastatas	Z P S
Plytinė	Z P L
Pradinė kryptis	Z P K

R

1. rinktinė (artilėrijos)	Z R M
2. rinktinė (artilėrijos)	Z R N
3. rinktinė (artilėrijos)	Z R O
4. rinktinė (artilėrijos)	Z R P
Ryšių aikštėlė	Z R A
Ryšių atstovas	Z R T
Ryšių pasiuntinys	Z R Y
Ryšių rinktinė (grandis)	Z R R

S, š

Siena	Z S I
Skaidrė	Z K L
Skardys	Z S Z
Slėptuvė	Z S L
Smailus medis	Z S M
Sodas	Z S O
Spindys (kvartalinė linija)	Z S N
Spraga (pav., spygliuotų vielų tinkle)	Z S R
Sprogimas	Z S G
Sprogimo pėdas	Z S P
Susisiekimo eiga	Z S E
Šaudymas eilėmis	Z S D
Šaudymo tikrinimas	Z S K
šlaitas	Z S T

T

Tarpmiškė	Z T M
Tinklo azimutas	Z T A
Tinklo šiaurė	Z T S
Transporto vora	Z T R
Tvora	Z T V

U

Uždanga	Z U D
Uždavinys	Z U Z
Uždengimo laipsnis (defiliavimas) ..	Z U L
Užkirtimas	Z U K

V

Vaizdinis postas	Z V P
Vietos kampas	Z V K
Viršūnė (kalno)	Z V I

Z, ž

Žaliatvorė	Z Z L
Žemėlapis 1:100,000	Z Z A
Žemėlapis 1:25.000	Z Z B
Žyminys (orientieris)	Z Z O
Žyminio kryptis	Z Z K
Žyminys (reperis)	Z Z R

b) Sąvokos ir sakiniai

Būsiu pasirengęs pradėti ugnį (eina laikas)	Z W A
Dujų pavojus	Z W B
Esu pasirengęs žygiuoti (ten ir ten)	Z W C
Aš pozicijoje (ten ir ten)	Z W D
Įsakymas karininkui žvalgui (kas daryti)	Z W G
Įsakymas ryšių karin. (kas daryti)	Z W H

Įsakymas karin. sekėjui (kas daryti)	Z W I
Įsakymas ryšių karinin. (kas daryti)	Z W K
Kampas nuo pradinės krypties (tūks- tantinėmis)	Z W K
Kur jūs?	Z W L
Mažiausias taikiklis (toks ir toks)...	Z W M
Šaudmenų kiekis (tiek ir tiek sviedi- nių)	Z W N
Negaliu šaudyti (ten ir ten).....	Z W O
Neiššovė (toks ir toks pabūklas)....	Z W P
Nekliudomas plotas	Z W Q
Neperžengti (tokio ir tokio punkto)	Z W R
Dar nepasirengiau pradėti ugnį (eina laikas)	Z W S
Normalus veikimo baras	Z W T
Paduoti pirmgaliai	Z W U
Pagrindinė baterija	Z W V
Matau baterija ugniavietėje (ten ir ten)	Z W W
Praneškite mažiausiąjį taikiklį	Z W X
Atsitiktinis veikimo baras	Z W Y
Sekite šaudymą (tokio ir tokio dali- nio)	Z W Z
Skubiai praneškite	Z X A
Pradėkite šaudyti	Z X B
Šaudymo galimumai	Z X C
Šaudymo laikas (kiek laiko)	Z X D
Ugnies sutelkimas (eina vienetų pa- vadinimas)	Z X E
Užmegsti ryšį su	Z X F
Vykdyti numatytą kilnojimą	Z X G
Vykstu (ten ir ten)	Z X H
... (vieneto pavadinimas) vykti į.....	Z X I
Pasirenkite šaudyti nr.	Z X J
Šaudykite nr.	Z X K

Sekite šaudymą nr.	Z X L
Nutraukite šaudymą nr.	Z X M
Pasirenkite šaudyti taikinį (eina ko- ordinatės ar kitoks taikinio nuro- dymas)	Z X N
Šaudykite taikinį (eina taikinio nu- rodymas)	Z X O
Sekite šaudymą taikinio (eina taiki- nio nurodymas)	Z X P
Nutraukite šaudymą taikinio (eina taikinio nurodymas)	Z X Q
Pasirenkite šaudyti numeruotąjį tai- kinį	Z X R
Šaudykite numeruotąjį taikinį	Z X S
Sekite šaudymą į numeruotąjį taikinį	Z X T
Nutraukite šaudymą į numeruotąjį taikinį	Z X U
Rengiuosi nutūpti	Y R N
Čia artilerijos lėktuvas	Y A L
Čia pėstininkų lėktuvas	Y P L
Esu pasiruošęs sekti	Y P S
Naujų žinių neturiu	Y Z N
Reikalauju pamainos	Y R P
Praneškite (t. y., oro žvalgas reika- laus jo pranešimą pasiųsti adresa- tui žemės ryšių priemonėmis)....	Y P P

Priedas 4.

TELEGRAMŲ RAŠYMAS SUTRUMPINIM AIS

1. Sutrumpinimai ne paslaptis.
2. Sutrumpinimai neturi būti maišomi su šifruotuoju tekstu. Priešingai, sutrumpinimai galima vartoti telegramose, rašomose pilnais žodžiais arba sutartiniais ženklais.
3. Dažniausiai vartojami sutrumpinimai turi būti žinomi atmintinai.
4. Kad būtų visiškai aišku, apie katrą pusę (savuosius ar priešą) duodamos žinios, telegramose vartoti, jei reikia, SAV arba PRI (savieji arba priešas).
5. Pavyzdžiai:
  - a) PRI PES 925278 (priešo pėstininkai, kurių koordinatės 925 278).
  - b) ZTR ZYG VAK KRP GAL Gražyszki SIA 505 RYT 404 DKM (Transporto vora žygiuoja į vakarus, kurios galva nuo Gražyszki į šiaurę už 500 m, į rytus 400 m).
  - c) XIP SPU prieš Lubowo UZM SAV (priešas įsiveržė į poziciją ir sustabdytas prieš Lubowo, kurį mes laikome).
  - d) PRI PLT SNS Wigra Krejwiany KAJ KRP (priešas puola slėniu Wigra Krejwiany kryptimi).
6. Kai telegrama ar pranešimas yra rašomas pilnais žodžiais arba sutrumpinimais, patariama slėpti nuo priešo skaitmenines reikš-

mes (ypač koordinates); skaitmenys šifruojami įsakyme nustatomais būdais.

7. Telegramos arba pranešimai, kuriuose gali būti naudingų priešui žinių ir kurie gali būti priešo pagauti, turi būti šifruojami.
8. Artilerijos, artilerijos lėktuvų ir artilerijos vadoviečių reikalams rezervuojami dar šie skaičiai:

00, 57, 58, 59, 66, 77, 78, 79, 08, 47, 48 ir 49.

Šiems skaičiams sąvokos duodamos bendrojo artilerijos vado įsakymu.

Taikiniams nurodyti skiriami skaičiai:

81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88 ir 89.

P a s t a b a. Sutrumpinimai, kurių nėra šiame statute, galima rasti Ryšių statute.

TURINYS

Pusl.

Įsakymas	3
BENDRYBĖS	5

PARENGIAMIEJI VEIKSMAI

Parengiamieji veiksmai artilerijoje	10
Parengiamieji veiksmai aviacijoje	14

RYŠIAI	17
--------------	----

Lėktuvo ryšiai su žeme	17
Radijo telegrafas	17
Radijo telefonas	25
Raketos ir kitos pirotechninės priemonės	27
Išmetamieji pranešimai	29
Žodiniai pranešimai	31
Ryšiai nuo žemės su lėktuvu	31
Marškos	31
Darbas ryšių aikštelėje	37
Radijas	39
Nuo žemės paduodamieji pranešimai	40

TAIKINIŲ NURODYMAS

Taikinių nurodymas iš lėktuvo	43
Taikinių nurodymas nuo žemės	53

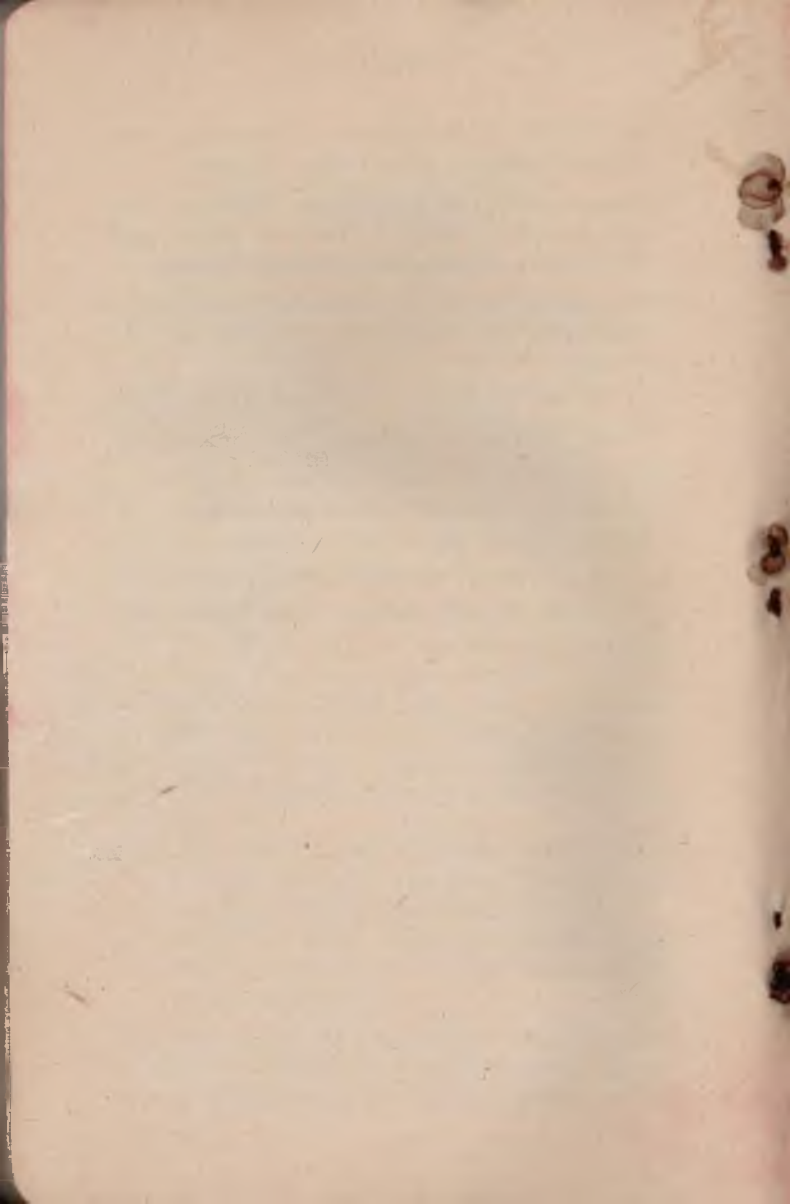
AVIACIJOS UŽDAVINIAI ARTILERIJOS

NAUDAI

Taikinių žvalgymas	56
Įsišaudymas	62
Baterijos įsišaudymas	64
Kelių baterijų įsišaudymas	73
Įsišaudymas į judančius taikinius	75
Įsišaudymas į atsitiktinai pasirodančius taikinius	79
Šaudymo tikrinimas	80
Kaunamojo šaudymo sekimas	86

Priedai

1. Šaudymo signalai	90
2. Tarnybiniai signalai	93
3. Artileriniai sutrumpinimai	94
4. Telegramų rašymas sutrumpinimais	100

0764682

4.50 Lt

358.1

Ar 178